САБШАЛАН ҺАЙЖАРУУЛХА ҺАРА ЭМХИТЭЙ ҺАЙНААР ҮНГЭРГЭЭ!

...ЛЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! *46-дахи жэлээ гарана.*

БУРЯАД ҮНЭН

№ 221 (11819)
1968 оной
сентябриин 19,
четверг

сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

САБШАЛАНДАА ГАРАХААР БЭЛЭН ГҮТ?

Иимэ асуудалтайгаар манай корреспондент хэдэн ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдэбэ. Эгээн түрүүлэн Улаан-Үдын аймагай үйлэдбэриин управлениин начальник нүхэр М. Кожевниковтэ хонходобобди.

Корреспондент: Сентябриин 20-hоо октябриин 20 хүрэтэр республика дотор сабшалан, бэлшээри һайжаруулха hара соносхогдобо. Энэ тушаа ямар бэлэдхэлтэй байнат?

М. Кожевников: Сабшалан һайжаруулха hара соносхогдоһониинь ... байна. Ороohо таряа, хартаа, корнеплод хуряаха хүдэлмэри түлэг ябажа байгаашье hаа, сабшалан һайжаруулха хүдэлмэри луговодуудаа, техникээ табиба. Энэ соносхогдоhон hарын ... юу хэхэ байhанаа мүнөө ... түсэблэжэ, партиин райкомой ... дээрэ хаража үзөөд, ажахынуудтаа хүргэхэбди. Намартаа сабшалан дээрэ хэгдэхэ хүдэлмэри ... Гүүртэ, отаранууднай шэбхэ, ... дарагдашанхай. Тэрэнь түргэнөөр зөөхэл хэрэгтэй.

Корреспондент: Үнгэрhэн хабар сабшалан дээрээ хэhэн хүдэлмэринтнай хэр ашатай байба гээшэб?

М. Кожевников: Яhала аша үрэтэй. Энэ жэл 160 мянган центнер ... абтаад байна. Үшөө бүридэн ороогүй хэдэн мянган центнер үбhэн бии. Тиигэжэ байгша ... нёдондонойхиhоо хоёр дахин үбhэн абтахань ха юм. Үбhэ ногооной баян ургаса Ленинэй нэрэмжэтэ, «Улаан Оронго» болон бусад колхозуудта гарана.

Корреспондент: Сабшалан һайжаруулха оньhожоруулагдамал бригада, отрядуудтнай мүнөө юу хэнэб?

М. Кожевников: Бултадаа тарашоол даа, тэдэнэр ургаса хуряалгада ябана. Теэд энэ hарын соносхогдоhон хойно тэрэнээ hэргээхэ болоо бэзэбди.

Удаань Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхоздо хонходожо, агроном-луговод нүхэр Д. Н. Цырендоржиевтай хөөрэлдэбэбди.

Д. Н. Цырендоржиев: Сабшалан һайжаруулха hара соносхогдоhониинь hаял дуулабабди. Ехэл баяртай байнабди. Манай лугомелиоративна отряд үбhэ бэлэдхэжэ hая дүүргээд, үсэгэлдэрэй центртээ ерэнхэй. Үглөөгүүр колхозой түрүүлэгшэдэ орохомни «hолоомо суглуулха хүдэлмэридэ гарагты» гэжэ захирна hэн. Теэд мүнөө сабшалан һайжаруулха hарын соносхогдоhон хойно гэдэргээ хараха юун байха hэм. Сабшалан руугаа ябаал гээшэбди.

Корреспондент: Энэ hарын туршада юу хэхэ hанаатайбта?

Д.-Н. Цырендоржиев: Хэхэ хүдэлмэри ехэ. Нэн түрүүн шэбхэеэ зөөжэ абаха байнабди. Уhалуурииингаа системэнүүдые, түхеэрэлгэнүүдые заhабарилха хэрэгтэй.

Корреспондент: Энэ жэл хэр ургаса абтаба гээшэб?

Д.-Н. Цырендоржиев: Ургасашье яhала һайн гараа. Бүхыдөө 43 мянган центнер үбhэ абаха гэhэн социалис уялгаяа үлүүлэн дүүргээбди. Һайса утэгжүүлэгдэhэн, уhалагдаhан газарhаа гектарай 50—60 центнер үбhэн хуряагдана.

Һүүлээрнь Мухар-Шэбэрэй аймагай «Загангский» колхоздо хонходожо, колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Г. Коневтой хэдэн үгэ андалдаабди.

Г. Конев: Намартаа сабшалан һайжаруулха хүдэлмэри хэхэ гээшэ тон зүб. Манай колхоз жэл бүри намартаа сабшалангаа һайжаруулдаг заншалтай. Мүнөө жэл лугомелиоративна тусхай бригада эмхидхэhэнэй ашаар тэдэнэрнай үбhэеэ хуряажа дүүргэhээр лэ сабшалан дээрээ ажаллажа захалаа. Сентябриин 1-hээ хойшо тэдэнэр наг шэбхэ зөөжэ байна. Мүнөө 1000 тонно шэбхэ гаргагдаа. Луговодууднай уhалуурииингаа түхеэрэлгэнүүдые заhабарилжа захалаа.

Корреспондент: Байгша ондо үбhэ ногооной хэр ургаса абтаа хаб?

Г. Конев: Бүхы сабшалан дээрэhээнь дунда зэргээр гектарай 24 центнер үбhэн абтаа. Энээгээрээ hанаагаа амархагүйбди.

Сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ талаар республикымнай колхоз, совхозуудта луговодуудай хүдэлмэри үргэнөөр дэлгэржэ эхилээ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой сабшалан дээрэ.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

НИИТЫН МАЛДА— САДХАЛАН, ДУЛААН ҮБЭЛЖЭЛГЭ

Намарай шэнжэ һайнаар үзэгдэбэ. Буряадаймнай элдин дайдада ороohо тарянай, үбhэ ногооной баян ургаса хуряагдажа, ниитын малда урданайхиhаа бүришье элбэг тэжээл бэлэдхэгдэжэ байна. Һүүлшын мэдээнүүдhээ тодорхойлходо, республикымнай сабшалан дээрэhээ нёдондонойхиhоо зуу гаран мянган тонно ехэ үбhэн сомогдоо, 174 мянган тонно ехэ силос дарагдаа. Илангаяа республика дотороо мүрысөө үүсхэhэн Сэлэнгын аймагай Тельманэй, мүн эндэхи Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудта үбhэ хуряалга эмхитэйгээр үнгэрөө. Эдэ ажахынууд адууhа малдаа үбhэ бэлэдхэхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ. Энэ оной түрүүшын хахад жэлэй дүнгөөр Бүхэроссин мүрысөөндэ шалгарhан Түнхэнэй аймагай Саянанай совхоздо, Бэшүүрэй болон Кабанскын аймагуудай ажахынуудта. Хэжэнгэ нютагта хэзээ хэзээнэйхиhээ ехэ тэжээл бэлэдхэгдээ.

Мүнөө үедэ таряа хуряалгын хүдэлмэри түлэг дундаа, ниитын малда тэжээл бэлэдхэлгэ үргэлжэлhөөр. Хэрбээ ажахынууд алтан намарайнгаа ургасые саг соонь хуряажа, поли дээрэхи hолоомо, зелёнкоёо дууhан суглуулжа, hүрилжэ абабал, адууhа малынь үбэлжэлгэдэ талха таряанай зүйлөөр, бүдүүн тэжээлээр дуталдахагүй, садхалан тарган үбэлжэлгөөр хангагдаха аргатай. Тиихэдээ үбhэ тэжээлэйнгээ шэмые лабораторидо шалгуулжа, тэрэнээ малдаа зүбөөр хубаарилха гээшэ ехэ удха шанартай.

Теэдшье малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэл гээшэмнай гансахан үбhэ тэжээл бэшэ. Мүнөө саг хүйтэржэ, бэлшээриин хагдараад байхада, зун-намартаа таргалhан малые шадал хүшэтэйгөөр, ашаг шэмыень татаангүйгөөр байлгаха, һайнаар харууhалха шухала.

Зунай hарануудта үнеэн бүриhөө мянган килограмм hү hаахын түлөө мүрысөө үүсхэhэн Улаан-Үдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой hаалишад мүнөө hү hаалияа доошолуулхагүйн тулада үнеэдээ уянда байлгажа, нэмэлтэ тэжээл үгэлсэдэг болонхой. Мүн нигэжэ харууhалагдаhан үнеэд тобир тарган ондо орохо бшуу.

Һүүлшын жэлнүүдтэ эбэртэ бодо малые намартаа, үбэлэй эхеэр түргэн зуураар шахан таргалуулдаг арга хэрэглэдэг Яруунын совхоздо малайнь хото хорёо заhабарилагдажа дүүрэхэ дүтэлөө. Мүнөө намар октябриин 1-hээ эхилээд түрүүшын ээлжээндэ шахан таргалуулагдаха мяхалиг үүлтэрэй 500—600 хашараг үбэлэй байрада уянда харууhалагдажа захалхань. Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхоздо дархашуулай гурбан бригада эмхидхэгдээд, малай байрануудые заhабарилжа байна. Ехээр заhабарилагдаха малай хото хорёонуудые тусгаар бригадануудай хүсөөр заhажа абахада, хүдэлмэри урагшатайгаар бүтэнэ. Үбэлэй хүйтэнэй газаа ороодүйдэ ниитын мал дулаан байрануудаар хангагдаха байнал.

Сэлэнгын совхозой түб тосхондо гидролизно аргаар hолоомо буйлуулдаг тусгаар цехынь мүнөө жэлдэ үргэдхэгдэжэ, суудхэдэ 16 тоннын оронд 20 тонно хүрэтэр тэжээл бэлдэгдэдэг болохонь. Энэдэ совхозой бүхы hаалиин фермэнүүдтэ зөөгдэжэ байха юм. Мүн эндэхи Ехэ-Цаганай фермын hүнэ байрада электрын аргаар үнеэд hаагдадаг, халуун сооhи шабааhа шабхань транспортёрээр сэбэрлэгдэдэг болохонь.

Малай үбэлжэлгэдэ эртээнhээ анхарагдаhан ажахынуудта энэ мэтын горитой хүдэлмэри хэгдэнэ бшуу. Тиигэбэшье намарай hэрюунэй орожо, сентябрь hара хахадлаад байхада, зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд: «саг эртэ...» гэhэн шалтаг урдаа барьяад, малай хото хорёо заhабарилгые удааруулдаг. Иимэ байдал нёдондо Зэдын «Коммунизм» колхоздо үзэгдэhэн байгаа. Энэ артелиин хоёрдохи отделенидэ үнеэдэй шэнэ байрын баригта дүүргэгдэhэн аад, ноябрь hара гаратар электрын гал оруулагдаагүй, тэжээл буйлуулдаг цехынь бэлэн болгогдоогүй байгаа hэн. Эгээл тэрээншүү ушар мүнөө жэлдэ Улаан-Үдын аймагай «Советская Россия» колхоздо үзэгдэнэ. Мүнөө тэндэ шэнэ байра баригдаад, элдэб шалтагаанаар монтажна хүдэлмэринь дүүрээгүй байhаар. Үнеэдые электрын аргаар hааха түхеэрэлгэнүүд энэ жэлдэ олон ажахынуудта хэрэглэгдэхэ байгаад, энээндэ hайса бэлдээгүй байhан ушар мүн лэ бусад аймагуудаар тохёолдоно.

Малшадай хэжэ бүтээжэ байдаг ажалые, гол түлэб hаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэриие хүнгэлхэ гээшэ аргагүй шухала. Илангаа hаалишадай хүдэлмэри үбэлдөө хүндэ байдаг. Зорилго юуб гэбэл, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд малай байрануудта тэжээл зөөжэ тарааха, шэбхэ шабааhа гаргаха түхеэрэлгэнүүдые һайнаар тааруулан табиха, траншейнүүд сооhоо силос малтажа гаргаха оньhон аргануудые үргэнөөр хэрэглэхэ тушаа хэмжээ абаха зэргэтэй. Тэрээнhээ гадна, фермэнүүд дээгүүр байдаг тэжээл буйлуулдаг цехүүдые түргэн заhабарилжа, үдэр hүнигүй ажалладаг болгохын тулада шадабаритай һайн хүнүүдые шэлэн олохо болгоно.

Тиихэдэ Буряадай АССР-эй колхоз, совхозуудта хони олоор үсхэбэрилхэ тухай тогтоол РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведтэ абтажа, республикын ажахынууд тодорхой зорилгонуудые хараална. Тэрэниие бэелүүлхын тулада мүнөө жэлдэ хэдэ хэдэн аймагуудай ажахынуудта нёдондонойхиhоо нилээд олон хонин үбэлжэхөөр үлөөгдэхэеэ байна. Гансахан Сэлэнгын аймагта түсэбhөө гадуур 10 мянган хони үбэлжүүлхээр хараалагдаа. Эдэ олон хонидтоо дулаан байра шэнээр түхеэрхэ, хонишодто гэр байра бэлдэхэ шухала болоно. Тиимэhээ үдэр саггүйгээр энэ ехэ хүдэлмэридэ дархашуулаа нэмэжэ табиха, воскресникүүдые эмхидхэхэ, барилгын предприятинуудай хүдэлмэриие эрид һайжаруулха хэрэгтэй.

Үбэлжэлгые бэлэдхэлтэйгээр угтахын тулада нютаг бүхэндэ эдэбхитэдэй, мэргэжэлтэдэй зүгhөө тусхай комиссинууд бии болгогдожо, колхоз, совхозуудай малай фермэ, отарануудай үбэлжөөнүүд шалгагдаха ёhотой. Гадна мүрысэдэг ажахынууд өөhэд хоорондоо шалгалсажа, дутуу дунданууда усадхалсаа hаань һайн. Энээндэ түрүү малшадые хабаадуулха шухала. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр ондоо ажахынуудаар ябахадаа дүй дүршэлөө хөөрэжэ үгэхэ, нүхэдэй ёhоор нүхэдтөө туhалха байна. Шалгалтын үедэ арадай хинагшад горитой туhаламжа хүргэхэ уялгатай.

Малай үбэлжэлгын харюусалгатай хаба ороохо байхаа үйлэдбэриин управленинүүдэй мэргэжэлтэд ехэ үүргэ дүүргэхэ байhаниинь мэдээжэ. Тэдэнэр ажахы бүхэндэ шахан таргалуулгые зүбөөр эмхидхэхэ, hаалиин фермэнүүдэй зоотехническэ тоо бүридхэлые наринаар эмхидхэхэ хэрэгтэнь болото туhаламжа хүргэхэ лабтай. Энээнтэй хамта, управленинүүдэй зооветмэргэжэлтэдэй зүгhөө малай үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэриие зүбөөр табиха, ажахынуудай мэргэжэлтэдтэ саг үргэлжын туhаламжа үзүүлхэ болгодоно.

ТҮСЭБҺӨӨ ГАДУУР ТУШААГДАНА

Ороohо таряагаа түргэнөөр, гарзагүйгөөр хуряажа, гүрэндэ түсэбhөө гадуур тушааха социалис мүрысөөндэ бодосожо, Хяагтын аймагай ажахынууд урагшатайгаар ажаллажа байна. Сентябриин 17-до гүрэнэй бэлэдхэлэй пунктда тэдэнэр түсэбөө үлүүлэн дүүргөө.

Энэ ажалтада «Родина» колхозой гэшүүдэй хубита ехэ. Тэдэнэр гүрэндөө 13000 центнер таряа худалдаха байгаад, мүнөө 19389 центнертэ хүргэбэ. Хяагтын совхоз 10466 центнер таряа тушаажа, түсэбөө хоёр дахин үлүүлбэ. Мүн Пограничнэ совхоз, «Заря» колхоз таряа түсэбhөө гадуур тушаажа эхилээ.

Таряа тушааха, худалдаха хүдэлмэри аймагай ажахынуудта үргэлжэлhөөр. Энэ жэл тэдэнэр бүхыдөө 90—95 мянган центнер таряа гүрэнэй амбаарта оруулха зорилготой.

Д. ДУГАРОВ,
манай корреспондент.

ХАГСУУ ХҮЙТЭНҺӨӨ АЙХАГҮЙЛ

Үбэлэй янгинама хүйтэндэ хуhамаг соогоо hогооборишье үбhэгүй боложо, ажахынтаа конторо ошоод, «малгай тодожо» байхаhаа доро юумэн үгы гэжэ хонишон бүхэн мэдэхэ. Тиигэбэшье үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ хаhын ерэхэдэ зарим малшад үбэлэйхиеэ огто мартажа, үбhэндэ гарангүй зуhадаг. Харин үбэлэй тэхэрижэ ерэхэдэ тиимэ зоной отарада ондоо бригадын суглуулhан үбhэнhөө «нэгэ юумэ» үгэхэ баатай болохо. «Хүнэй юумэн хор» гэhэншүү асарагдаhан үбhэниинь түргэн дууhажа, hүүлэй hүүлдэ үнөөхил хорёогоо хааха саг ерэдэг ха юм.

Аргатын совхозой 1-дэхи отделениин ахалагша хонишон Владимир Жанаевич Дондупов иимэрхүү байдалда орожо үзөөгүй. Юундэб гэхэдэ, тэрэнэй хүтэлбэрилдэг отарынхид харууhалжа байhан ниитынгээ малда бардам хүрэхэ үбhэ тэжээл бэлэдхэжэ абаха тушаа жэлэй дүрбэн сагта hанажа ябадаг заншалтай. Иликчикаанда үбэлжэдэг эдэ хонишод буусынгаа сабшалан али болохоор һайжаруулхые оролдоно.

— Эндэхи хонидой монсогоршье хоргооhон хии талаар хаягдадаггүй, бүгэдэ үтэгтэ ородог гэхэдэ алдуу болохогүй,—гэжэ отделениин фуражир Буда Очирович Аюшеев хөөрэнэ.

Бүхы шэбхэеэ сабшалан дээрээ гаргажа, нарин нягтаар тараахаhаа гадна, Иликчикаанай хонишон луговод Дондоп Лыгденовтэй суг тэрэ газараа уhална. Ханалга ехэтэйгээр ажаллаhанайнь ашаар үтэгжүүлэгдэhэн сабшалан дээрэhээ баян ургаса жэл бүри абтана. Июль hарын гарамсаар нүхэр Дондупов үбhэшэдэй звено даажа, ниитынгээ малда тэжээл бэлэдхэжэ эхилнэ.

1350 центнер үбhэ бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргэжэ байха үедэнь Владимир Жанаевичтай уулзажа, мүнөө жэлэйнгээ үбэлжэлгэ ямар бэлэдхэлтэйгээр уттажа байhан тухайнь хөөрэлдэбэбди.

— Бэлэдхэhэн үбhэнэймнай 500 центнерынь манай отарада үгтэхэ. Тэды шэнээн зелёнкошье хуряажа, хорёо соогоо оруулха hанаатайб. Үбhэмнай ехэл һайханаар абтаа. Мүнөөшье үбэлдөө бүдүүн тэжээлээр дуталдахагүйбди, малаймнай байрашье дулаалагданхай,—гэжэ нүхэр Дондупов хэлэнэ.

Үбэлжэлгэдөө эртээнhээ бэлдэжэ байhаниинь эли. Хорёо соонь 2 ута hүри харагдана. Хонидойнь байра соогуур ябахада ариг сэбэр, сонхын рамануудhаа бэшэ юумэн бүгэдэ байрадаа.

— Хэдыдээ хамагаа заhабарилжа үрдеэбта,—гэжэ асуухада...

— Үбэлжөөнэйнгөө буусада байрлажа үбhэеэ хуряадаг хадаа бороо хурын ороходо, сүлөөтэй сагтаа хашаа хорёогоо заhабарилаабди. Хабар хадагалагдаhан рамануудаа асаржа табихадамнайл, үбэлжөөндэ бэлдэхэ хүдэлмэри дүүрэхэ. Хурьгадай байра ехэл һайнаар дулаалагданхай. Малнай ямарханшье хагсуу хүйтэнhөө айхагүй,—гэжэ тэрэ харюусаба.

Бэлэдхэл һайнтайгаар хүйтэнэй саг угтадаг энэ отарынхидай ажалайнь дүнгүүдшье муу бэшэ. Энэ жэл Аргатын совхоз 100 эхэ хонин бүриhөө дунда зэргээр 49 хурьга түлжүүлээ hаань, харин Дондуповай отарынхид—84 хурьга абаа. Эхэ хонин бүриhөө 3 килограмм ноohон хайшалагданхай.

«Буряадай АССР-эй колхоз, совхозуудта хони үсхэбэрилхэдэнь туhа хүргэхэ тухай» РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолдо харюу болгон, тэдэнэр ерэхэ жэлдэ харууhалжа байhан 530 эхэ хонидhоо 530 хурьга абажа, гарзада оруулангүй түлжүүлхэ зорилготой. Мүнөө Иликчикаанай хонишод тон харюусалгатай хүдэлмэреэ үнгэргэжэ байна. Эндэ үдэрэй 20—30 хонид искусственна аргаар үрэжүүлэгдэнэ. Техник-үрэжүүлэгшээр Сэсэгма Жигжитова нарин нягтаар ажаллана. Тэжээл бэлэдхэлэй үедэ отарадань үлэhэн Дондуповай хадам эхэ Должит Данзанова бүхы хонидоо таргалуулжа шадаа. Шадал һайнтай хонид нэгэ жэгдэ ороондо оруулагдана.

Н. ДАМБАЕВ.
Баргажанай аймаг.

ТҮЛЭГ ДУНДАА

Загарайн аймагай таряанай поли дээрэ харанхы үглөөнhөө эхилээд үдэшэ орой болотор комбайн, тракторнуудай абяан таhаранагүй. Ажалай эршэтэ сэдьхэлэйн бусалжа байhаниинь элеэр мэдэрэгдэнэ. Сентябриин эхин ... Карл Марксын, XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудай газар дээрэ зузаахан саhан орожо, хүн зониие мэгдэхээгээд абаа. Гэбэшье хүйтэн удаан үргэлжэлөөгүй. Нараар игааhан намарай дуулим үдэрнүүд эхилжэ, таряа хуряалгада тон таатай байба. Иимэ уларилые hамбаагаалан, механизаторнууд минута бүхэнөө ашагтайгаар хэрэглэхын түлөө тэмсэнэ. Дурсагдагша колхозуудта таряа хуряалгын хэр зэргэ ябажа байhан тухай тобшохоноор тогтоё.

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз урдань аймаг соохи эгээл гээгдэнги колхозуудай тоодо орожо байhан. Һүүлэй хоёр гурбан жэлэй турша соо экономиконь ... һайн болоо. Таряанайнь газар багахан — оройдоол 1440 гектарта ороohото ургамал тарина. Тэрэнэй 983 гектар дээрэнь шэниисэ ургуулагданхай. Хүсэд эдеэшээгүй таряаниинь хүйтэндэ дайрагдажа, нёдондо гектарай дунда зэргээр 7 центнер ороohо хуряажа абаhан байгаа. Мүнөө жэл үтэгжүүлгэ яhала хэгдээ. Ехэнхи газарайнь хүрьhэн элhэлиг тула, хоолосуудай ургаса балайшье һайн байдаггүй. Хэды тиигэбэшье энэ жэлэй турша гектарай 10 центнерhээ доошо бэшэ ургаса хуряагдажа байнхай. Ургаса хуряалгын түрүүшын үдэрhөө 8 комбайн таhалгарьлагүй хүдэлнэ. Сентябриин 13-най мэдээгээр 552 гектар газарай таряан хуряагдажа үрдигдөөд байгаа. Сентябриин хорёодоор таряа хуряалгаяа дүүргэхэ хүсэлэнтэй.

Колхозой ахалагша агроном Б. Гендуновтай хамта комбайнернуудтай уулзахада, үдэрэй тэн болохо байба. Сэлмэг. Тиигэбэшье намарай хүйтэбэр hэбшээн өөрынгөө хабые, хаhые туhагүй мэдүүлнэ.

— Үдынгөө хоол бариха сагынь тулашоо. Ээрын хонишодой байра ошоё,—гэжэ Бато Ринчинович дурадхаба.

Иээрээшье комбайнернууд удангүй үдын хоол барихаяа машинаар ерэбэ. 1947 онhоо механизатор ябаhан, колхозой түрүү комбайнер Жамсо Бадмаевич Сакьяевтай нэн түрүүн уулзажа хөөрэлдэгдэбэ. Тоhон болошоhон гараа керосинаар угаагаад, гар дээрээ бүлеэн уhа хүүлжэ байхадаа, бидэнэй асуудалда дуратайгаар харюусана. Социалис уялгаяа дүүргэхын тула шадал зэргээрээ оролдогдоно гээшэ. 300 гектар таряанай талмайе хуряаха уялга абаhан хүм. Тиихэдэ горючияа алмаха, ороohо гээхэгүй, 10—12 сантиметрhээ дээгүүр бэшэ хадаха гэhэн уялгаяа баhал наринаар сахидагби. Мүнөөдэр Хоодон добын 105 гектар шэниисэ хуряажа дүүргээбди. Тиигээд 120 гектар Хүндэлэнэй таряанда орохомнай,—гэжэ харюусаад, огторгой өөдэ хаража: —шиг нойто ороогүй hаань, hаяын сагта таряа хуряалгаяа дууhаха байхабди,—гэнэ.

Комбайнернууд Б. Раднаев, Г. Яковлев, А. Казайкин гэгшэд мүн лэ һайнаар хүдэлнэ.

Гэбэшье бүхы комбайнернууд нэгэ жэгдээр хүдэлнэ гэхын аргагүй. Иван Суханов Иван Перемов хоёр комбайнуудайнгаа эбдэрhэн дээрэhээ хоёр үдэрэй турша соо гансашье гектар таряа хадаагүй. Комбайнуудай эбдэрхэдэ, запчастьнууд дуталдадаг. Байра дээрэнь заhабари оройдооншье хэгдэдэггүй. Колхоздоньнүүдэл мастерскойн үгы дээрэhээ комбайнаараа аяар хотон хүрэтэр ерэхэ баатай болоно.

Ургаса хуряалгын халуун үедэ механизаторнуудай дунда агитационно хүдэлмэри үшөөл hулаар ябуулагдана гэжэ хэлэлтэй. Элидхэл, хөөрэлдөө хэхэ агитаторнууд механизаторнуудта үсөөн ошоно. Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай уран һайханай бүлгэмэйхид механизаторнуудта ерэжэ, hонирхолтой концерт харуулаа. Ханын газетэ нэгэ дахин лэ гаргагдаад дүүрэшоо. «Сахилгаан», «Халаахай» газетэнүүдые саг үргэлжэ гаргажа байбалнь, таарамжатай hэн.

Сентябриин 14 болотор социалис мүрысөөнэй дүн гаргагдангүй байшоо. Арбан хоногой дүнгөөр түрүүлhэн комбайнерта —15 түхэриг, хоёрдохи hуурида гараhандань — 10 түхэриг, гурбадахидань—7 түхэриг үгэхэ зэргэтэй юм. Комбайнернуудынь 10 хоногойнгоо социалис мүрысөөнэй дүн гаргахыень хүлеэhээр.

Хүршэ — XXI съездын нэрэмжэтэ колхоздо ташха ондоо байдал үзэгдэнэ. Ороohото ургамал 2200 гектарта таринхай юм. Сентябриин 12-ой мэдээгээр, 1400 гектарынь хуряагдаа. Гектарай дунда зэргээр 12—15 центнер хүрэтэр таряан абтана.

Эндэ ойлгуууламжын хүдэлмэри муу бэшээр эмхидхэгдээ. Социалис мүрысөөнэй арбан хоногой дүн гаргажа, түрүүлhэн комбайнернуудта шангууд барюулагдаа. Социалис уялгаа нарин нягтаар сахижа, халаанайнгаа даабари үлүү гаратар дүүргэжэ ябаhанайнгаа түлөө нэгэдэхи бригадын комбайнер К. Содномовой агрегат түрүү hуури эзэлээд, нэгэ хониндо хүртөө. Хоёрдохи hуури эзэлhэн Б. Матвеевэй агрегат хахад хони абаа.

Таряа хуряалга эдэ хоёр колхоздо мүнөө түргэндөө орооd байна.

Ургаса таряагаа һайнаар, богони болзор соо хуряажа абахынь тула нэн түрүүн механизаторнуудаа урмашуулха, тэдэнэй эрилтэ хэрэглэмжэ хангаха шухала.

Ц. ХАМАЕВ,
манай корр.

ҺҮҮЛЭЙ ҺОНИН

СССР-эй ПРАВИТЕЛЬСТВЫН МЕМОРАНДУМ
ГОЛ ШУХАЛА АСУУДАЛ

НЬЮ-ЙОРК. Буу зэбсэг яаралтайгаар түхеэрхэеэ болихо, тэрэниие эсэслэн хуряаха, зарим хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые хараалhан СССР-эй правительствын меморандумые шухала, яаралтай асуудал болгон ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXIII сессиин зүбшэн хэлсэхэ зүйлдэ оруулха гэжэ Советскэ Союз дурадхаба. Зүбшэхэ асуудалнуудай нэгэн болгон оруулхые гуйжа ООН-ой Генеральна секретарь У. Танай нэрэ дээрэ эльгээгдэhэн СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыкын бэшэг Генеральна Ассамблейн тусхай документ болгогдон ООН-до мүнөөдэр тараагдаhан байна.

«Буу зэбсэг хуряаха асуудал түргэнөөр шиидхэлгэдэ туhалхые эрмэлзэн, ССР Союзай правительство «Буу зэбсэг яаралтайгаар түхеэрэлгые болюулха, буу зэбсэг хуряаха талаар абтаха зарим хойшолуулашагүй хэмжээнүүд тухай СССР-эй правительствын меморандумые» Генеральна Ассамблейн XXIII сесси дээрэ анхаралтайгаар зүбшэн хэлсэхые ООН-ой гэшүүн оронуудай правительствануудые уряална. «Энэ меморандумые, тэрэ тоодо ядерна зэбсэг хэрэглэлгые хорихо, ядерна зэбсэг үйлэдбэрилгэ зогсоохо, тэрэнэй нөөсые хороохо, усадхаха, стратегическэ зэбсэгүүдые хүргэдэг түхеэрэлтэ удаа дараалан үсөөрүүлхэ ба бусад асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ бүхы арадуудай аша туhада харюусаха байна гээд Советскэ правительство батаар этигэнэ,—гэжэ энэ бэшэг соо хэлэгдэнэ.

Советскэ Союзай дурадхаhан хэмжээнүүдые гансата гү, али шата шатаарнь бэелүүлбэл, эб найрамдалай хэрэгтэ, уласхоорондын шахардуу байдалые hуларуулха хэрэгтэ туhа хүргэхэ, тиин буу зэбсэг яаралтайгаар түхеэрэлгые болюулха, тэрэниие эсэслэн хуряаха ябадалда горитой хубита болохонь дамжаггүй.

(ТАСС).

ЛИТЕРАТУРА, ИСКУССТВО, АРХИТЕКТУРЫН ТАЛААР СССР-эй ЛЕНИНСКЭ ГҮРЭНЭИ ШАНГУУДЫЕ ОЛГОХО КОМИТЕДҺЭЭ

1969 оной Ленинскэ шан олгохоор зууршалагдаhан зохёол бүтээлнүүдые тушаан абалга 1969 оной октябриин 16-да дүүрэхэ гээд СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи литература, искусство, архитектурын талаар СССР-эй Ленинскэ, Гүрэнэй шангуудые олгохо комитет мэдээсэнэ.

1969 оной СССР-эй Гүрэнэй шан олгохо кандидатуранууд 1969 оной декабриин 15 болотор абтаха.

СССР-эй МИД-эй, ИНДИИН МИД-эй ТҮЛӨӨЛЭГШЭДЭИ КОНСУЛЬТАТИВНА УУЛЗАЛГА

ДЕЛИ. Гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Н. П. Фирюбинэй толгойлhон СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын, гүрэнэй министр Б. Р. Бхагат түрүүтэй Индиин Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэдэй консультативна түрүүшын уулзалга сентябриин 11-hээ 16 хүрэтэр Нью-Дели хотодо болоо.

Хоёр ороной хоорондохи нүхэсэ ёhоной харилсаае гэршэлhэн үнэн сэхэ хөөрэлдөөнэй оршон байдалда hанал бодолоо мэдэлсэбэ. СССР-эй, Индиин Гадаадын хэрэгүүдэй министерствэнүүдэй түлөөлэгшэд хоёр гүрэниие hонирхуулдаг олон янзын асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ. Гэхэтэй хамта хоёр талын харилсаанай асуудалнуудаар hанал бодолнуудаа зүбшэлбэ.

Эдэ уулзалганууд хоёр талынгаа политикые бүри һайнаар ойлгохо хэрэгтэ нүлөөлжэ, уласхоорондын шухала асуудалнуудаар хоёр гүрэнэй хараа бодолнуудай адли гү, али дүтэрхы байhые гэршэлээ гээд хоёр талын түлөөлэгшэд тоолоно.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

БУЛТАНАЙ ХҮСЭЛ НЭГЭ

Энэ жэлдэ манай «Дружба» колхозой механизаторнууд нилээдгүй hайн ургаса туйлаа. 5 мянга гаран гектар тарялан дээрэ алтан шэниисэ эдеэгээ хүсэжэ, август hарын эхин багаар ургаса хуряалгадаа орооhон байнабди.

Таряа хуряалгаяа богонихон болзорто hайн шанартайгаар үнгэргэхын тула колхозой партком шухала хэмжээ ябуулгануудые хараалhан юм. Түрүүшээр хуряалгада бэлэдхэлэй ябаса тухай асуудал колхозой правлениин болон парткомой хамтын заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэhэн, механизаторнуудай социалис мүрысөөнэй ба тэдэнние урмашуулгын түрим баталагдаhан гээшэ. Хуряалга дээрэ коммунистнуудай үүргэ дээшэлүүлхэ гээшэ ехэхэн удха шанартай хэрэг болоно. Тиимэhээ партком энээн тушаа тусгаар хэмжээнүүдые хараалжа, тракторна бригаданuудта партийна бүлэгүүдые байгуулха гэжэ шиидхээ hэн. Тэдэнэй уялга болон зорилго тодорхойлогдожо, группоргнуудаар дүй дүршэлтэй хүнүүд томилогдоhон байна.

Мүнөө партийна бүлэгүүд эмхидхэлэй болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулжа, даалгагдаhан хэрэгээ эрилтын хэмжээндэ хүрэмэ hайнаар бэелүүлжэ эхилэнхэй. Тэдэ хээрын стан дээрэ механизаторнуудай байра байдал болон ажал хэрэгээр саг үргэлжэ hонирхоно, ургаса хуряалгые түргэдхэхэ, ороохо таряагаа гээлтэ хоролтодо оруулангүй хуряажа абаха тушаа бүхы хүдэлмэреэ шэглүүлнэ.

Хоёрдохи отделениин 3-дахи тракторна бригадада байгуулагдаhан партийна бүлэгэй хүдэлмэри тухай тоотон хөөрэжэ болоно. Эндэ бүхыдөө 12 коммунист хүдэлнэ. 7-ниинь комбайнернууд болон трактористнууд юм. Тоо бүридхэгшэ коммунист Нурбо Лубсановich группоргоор hунгагданхай. Энэ нүхэр үнгэрhэн жэлдэшье Хужартын тарялан дээрэ хүдэлhэн механизаторнуудай партийна бүлэгые толгойлhон байгаа. Тиихэдэ эндэхи механизатор-коммунистнуудай хэhэн хүдэлмэри парткомой зүгhөө hайшаагдаа бэлэй. Тус бүлэгэйхид урдынгаа дүй дүршэлдэ түшэглэн, мүнөө жэлдэшье хүдэлмэреэ эмхитэй шангаар ябуулжа байна. Хүшэр хабарай хагсуу сагhаа эхилээд оролдосотой шударга ажалаараа ургуулhан ороохо таряатаа гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряаха хэрэг тус партийна бүлэгэй анхарха гол зүйл болонхой. Тэдэнэй үүсхэлээр баалнуудые суглуулан сохижо эхилhэн түрүүшын үдэр шалгалта хэгдэжэ, агрегат бүхэн таряа гээлтэдэ оруулхагүй гэhэн зорилгоёо хэр зэргээр дүүргэжэ байhаниинь тодорхойлогдоhон, элирүүлэгдэhэн дутуу дундануудые усадхаха талаар дурадхал оруулагдаhан байха юм.

Гадна тус партийна бүлэг хээрын стан дээрэ ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулха үүргэеэ муу бэшээр дүүргэнэ. Комсомолой бүлэгэйхидтэй хамта дайшалхы хуудаhа гаргаа, забhарлалгын үедэ шэнэ газетэ уншадана. Парттруппоргын табиhан графигай ёhoop комсомолой бүлэгые хүтэлбэрилэгшэ гү, али бригадын агитатор, бригадир газетын hонинуудые механизаторнуудта уншажа үгэдэг юм. Хужартын стан дээрэ харуулан ойлгуулха агитаци эмхидхэгдэнхэй. В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтая гэhэн уряа лозунг эли газарта томо үзэгүүдээр бэшэгдэнхэй. КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй хүдэлмэриин дүнгүүд тушаа партийна суглаан эндэ сентябриин 4-дэ үнгэргэгдөө. Үгэ хэлэhэн хүнүүд Агууехэ вождиингоо түрэhөөр 100 жэлэй ойе ямар бэлэдхэлтэйгээр угтаха тухай хөөрэлдэбэд. Хоёрдохи отделениин механизаторнууд 10 мянган центнер таряа гүрэндөө худалдаха, сентябриин 25 болотор ургаса хуряалгаяа дүүргэхэ гэhэн уялга абанхай. Хужартын бригада 1800 гектар таряатаа хуряажа дүүргэхэ дүтэлөө, хэдэн мянган центнер шэниисэ гүрэндэ тушаагдаад байна. Комбайнернуудай социалис мүрысөөнэй түрүүшын дүн соголлогдожо, коммунист Дашижаб Табхаевич Гумпылов дамжуулгын улаан вымпел болон нэгэдэхи мүнгэн шанда хүртөө. Туhалагша Буда Гарматаровтаяа хамта энэ нүхэр хэдэхэн үдэр 300 гектар таряа амяарлан хадаад, hаянай сэхэ хадалгада оробо. Д. Т. Гумпылов мүн бусад агрегадуудай ороохо таряа гээлтэдэ оруулхагүйн хойноhоо анхаралаа ходо хандуулжа, коммунистын, арадай хинагшын хүндэтэ үүргые дүүргэнэ.

Мүн 1-дэхи, 2-дохи тракторна бригадануудай партийна бүлэгүүд өөhэдынгөө үүргые hайнаар дүүргэжэ байнхай. Тэдэнние дүршэл шадабаритай коммунистнууд Г. В. Воробьев, Б-Ц. В. Хойлоков гэгшэд хүтэлбэрилнэ. Эндэхи партийна бүлэгүүдэй үүсхэлээр комбайнернуудай хүдэлмэриин шанар шалгагдана.

Сагай уларил тогтууригүй. Ушар иимэhээ ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэ партийна бүлэгүүд саг үргэлжын анхарал хандуулна. Августын hүүлэй үдэрнүүдтэ бүхэли долоон хоног хура бороон орожо, нилээдгүй hаад татабашье, колхозой механизаторнууд мүнөө наратай үдэрнүүдые hамбаашалан, баалнуудаа үдэр hунигүй суглуулан сохижо дүүргээд, набтар ургасатай полинуудта сэхэ хадалга хэжэ оробо. Мүн нэгэн доро зарим комбайнууд амяарлан хуряахаар ургасаяа баал болгон хадана. Иигэжэ таряа хуряалгын ажал хүдэлмэри сагай уларилай эрхэ байдалда таараалдуулан, үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдана. Энэ хэрэгтэ партийна бүлэгүүд ехэхэн үүргэ дүүргэжэ байhаниинь элитэ.

Ургаса хуряалгын үедэ байгуулагдаhан партийна бүлэгүүд парткомой даабарие бэелүүлэн, ороохо таряагаа сат болзортонь гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряаха гэhэн бүтэдын тэмсэлдэ горитой нүлөө үзүүлжэ, хүндэтэ үүргэеэ нэрэ солотойгоор дүүргэнэ.

Б. ЦЫРЕНЖАПОВ,
Хиагтын аймагай «Дружба» колхозой парткомой секретарь.

ҮШӨӨ НЭГЭ ИЛАЛТА

ХАДАГДАhАН ТАРЯАНАЙ hолоомын узуураар, үшөө ургажа байhан шэниисын хоолосууд дээгүүр hүниндөө унаhан мүнгэн сагаан хюруу үглөөнэй улаа наранай элшэ туяада хайлажа, тоо томшогүй олон дуhалнууд болон яларна.

Далайтын урда гүбээн халюун шаргал тарялан дээгүүр мүнөө хон-жон шахуу. Гансал жэжэхэн жэргэмэл шубуудай жэгтэй гоё аялга агаарта зэдэлнэ. Мүн полиин захада сугларaад байшаhан арха-барха комбайнуудай хажуугаар хэдэн хүн обоорoлдоно. Үеүе түмэр түдэгын хан-ян гэхэ абяан дуулдаха юм.

Механизаторнууд булта дулаанаар хубсаланхай, зариманиинь үбэлэй малгай үмдэhэн харагдана. Энэншье гайхалгүй ааб даа. hүниндөө комбайн дээрэ хүдэлhэн хүндэ хүйтэн шуу.

hүниин тэнгэрээ холо үнгэртэр хүдэлжэ хоноhоншье hаа, комбайнернуудай хэниишье эсэhэн, зүдэрhэн хэбэргүй, согтой хүхюунүүд, энездэ зугаа таhалданагүй.

— Николай, үсэгэлдэр хэды гектар сабшаабши?—гэжэ нэгэ залуушаг хүбүүн хажуудахи нүхэртөө хандана.

— Тоо бүридхэгшэ Владимир Максаров хэмжэжэ үзөөд, 33 га болоо гэнэ hэн. Яагааб? Шимни намайгаа ахижа гарахаяа hанаа гүш?—гээд энезнэ тэрэнь.

— Туршаад үзэхэмни. Хараарай, мүнөөдэр бултанhаатнай ехые хадахал байхаб, — гэжэ нүгөөдэнь баhал дүрөө үгтэнэгүй.

— Николаймнай мандаа хүсэгдэхэеэ болёол хаш. Эхилhээр 510 га таряа баал болгоо гэжэ самбарта бэшээтэй байна хамнай,—гээд, наhатайшаг хүн хэлэнэ.

— Энэшни колхоз соогоо эрхимлэжэ гараад лэ, тэрэ «ИЖ-Юпитер» мотоцикл шан абаха гэжэ зоринхой. Теэд бидэшье баhал тэрэнэй түлөө шадалаараа оролдохо байхабди,—гэжэ баhа нэгэ комбайнер дуугарба.

Уданшьегүй түрүүшын комбайнай мотоор хүдэлжэ, үглөөнэй аали номгон байдалые сошордуулан ташаганашана. Тэрэнэй удаа нүгөөдүүлынь баhал хүдэлэн, оньhон машинануудай хүсэтэ аялга тарян далай дээгүүр зэдэлжэ, ургаса хуряалгын эршэтэй халуун хүдэлмэриин үшөө нэгэ үдэр эхилбэ.

Олонхи агрегадуудай загуундаа ороод, таряа хадажа, хуряажа ябахые харахадаа штурвальщик залуухан студент хүбүүн эжэлжэ ядан, хажуудахи хүндөө хэлэнэ.

— Николай Терентьевич, бэшэмнай хуу ябаал. Бидэ ябаха болоо гүбди?

— Бай, хүлеэ. «Ехээр яарабал —дааража болохо» гэжэ мэдэхэ гүш? Бүхы юумэеэ байра дээрэнь хуу яб-таб гэмэ болгоод ябахабди. Тарялан дээрээ гараад hаатажа байха болоо hаамнай эшхэбтэр. Тоhо, түлишэмнай дүүрэн хэгдэнхэй гү? Хара,—гэнэ нүгөөдэнь.

Энэмнай Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой түрүү комбайнернуудай нэгэн Николай Терентьевич Дурхеев гээшэ. Тэрэ нёдондо Эрхүүгэй областиин Боохоной аймагhаа манай республикада хүдэлхөөр нүүжэ ерэhэн юм. Тиигээд Жаргаланта нютагые hайшаажа, тэндэ hуурижан түбхинэхөөр шиидэ. Николай Дурхеев өөрынгөө түрэhэн нютагтаа арба hайса гаран жэлдэ комбайнер-механизатораар хүдэлhэн. Жэлhээ жэлдэ таряашье ехээр хададаг, хуряадаг байгаа. Жэшээнь, 1966 ондо тэрэ богонихон болзор соо 800 га ургаса хур[...]жа, 12 мянган центнер таряа [...]хиhон, эрхимээр хүдэлhэнэйнг[...] түлөө Ажалай Улаан Тугай [...]деноор шагнагдаhан байна.

Шэнэ нютагтаашье энэ хүн[...] бүтээсэ ехэтэй ажалаараа шалг[...] hаар. Ургаса хуряажа эхилhэн[...] хойшо 15—16 хүдэлмэриин үд[...] соо 510 гектар амяарлан хада[...] Тельманэйнгээ нэрэмжэтэ кол[...] соогоо эгээл эрхим үрэ дүн т[...]ланхай. Тиигээд комбайндаа по[...]борщик тодхоод, hүүлэй хоёр-гу[...]бан үдэр соо хадагдаhан баал су[...]луулан сохижо байнхай. Энэ [...] соо тэрэ үшөө жараад га хур[...]жа, 770 центнер ороохо сохёо.

Мүнөө нүхэр Дурхеевэй ко[...]байндаа hуугаад тарялан тээш[...] ябахаяа байтарнь, нэгэ механиза[...]тор гүйжэ ерэбэ.

— Николай, комбайнайм мо[...]тоор хүдэлжэ үгэнэгүй, татуула[...] үгыш,—гэнэ.

— Зай, тиигээ hаа түрг[...] ошое. Тэрэ копнитель дээрэhэ[...] трос аба. Николай Терентьевич өөрөө hайнаар хүдэлхэhөө гадна, нүхэдтөө ходо туhалжа ябадаг. Илангаяа машина техникээ нарин нягтаар абажа ябадаг, шадамар, дүршэл ехэтэй механизатор гэжэ нүхэдынь тэрэниие хүндэлдэг юм.

— Бүхыдөө 600 га таряа хадахаб, хуряахаб гэжэ социалис уялга абаа hэм. Энээнээ заабол үлүүлэн дүүргэхэ зорилготойб,—гээд нүхэр Дурхеев хөөрэнэ.

М. НАМЖИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комбайнер Николай Дурхеев.

Авторай фото.

КУЛЬТАРМЕЕЦҮҮД

Культармеецүүд. Ингэжэ 30-аад оной комсомолшууд өөhэдыгөө нэрлээд, үзэг бэшэг мэдэхэгүйе усадхаха зорилготойгоор хүдөө тосхонуудта ошодог hэн. Ахамад нүхэдэйнгөө 30-аад жэлэй урда тээ эхилhэн hайн hайхан үйлэ хэрэгые үргэлжэлүүлхэ гэжэ шиндэhэн Московско областиин комсомолшууд мүнөө баhал өөhэдыгөө культармеецүүд гэжэ нэрлээ. Харин эдэнэр үзэг бэшэг мэдэхэгүйе усадхаха бэшэ (тэрэмнай үни хада усадхагдаа) тад өөрэ, мүнөө сагай байдалаар табигдаhан шухала зорилгонуудые шиндхэхэ үүргэтэй: хүдөө тосхонуудта клуб, библиотекэ, hургуулинуудые шэнээр бариха, хуушануудые hэльбэн, улам hайханаар шэмэглэхэ. Тэндэ элдэб бүлгэмүүдые, спортын секцинүүдые, лекторинуудые байгуулха.

Энэ хүдэлөөн тушаа ВЛКСМ-эй Московско обкомой секретарь Людмила ТИШУРОВА АПН-эй корреспондентдэ ингэжэ хөөрэбэ:

Москва шадарай тосхонууд шэнэдхэгдэнэ. Гоё гэрнүүд баригдана. hуудал байдалай хэрэглэмжэ хангадаг предприятинууд, hургуулинууд, соёл гэгээрэлэй зургаанууд улам үргэдхэгдэнэ. Энэ ехэ хүдэлмэри бүтээхын тула ниислэлэй областиин комсомолшууд шэнэ клуб, библиотекэ, уншалгын байшан, бригаданuудай гэр байра шэнээр бариха, хуушануудыень hэльбэн заhабарилжа, болбосон гоё болгохо, hэргээн hайжаруулха зорилго табинхай.

Культармеецүүдэй хүдэлөөе Загорско, Солнечногорско районуудай комсомолшууд үүсхээ юм. Хэдэн үеын комсомолшуудай бүтээhэн үйлэ хэрэгүүдэй хоорондоо нягта холбоотой байhые hануулан, эдэнэр өөhэдыгөө культармеецүүд гэжэ нэрлэhэн байгаа ха. Мүнөө энэ хүдэлөөндэ Москва шадарай бүхы залуушуул хабаадалсана. Эдэнэр 200 гаран отрядууд болоод нэгэдэнхэй. Отрядуудтань hургуулинуудай, техникумүүдэй hурагшад, промышленна предприятинуудай залуушуул оролсоно. Культармеецүүдэй бүхы хүдэлмэрие ВЛКСМ-эй райкомууд, горкомуудай дэргэдэхи тусхай штабууд ударидадаг байна. Тэдэ штабууд культармеецүүдэй хэхэ барилгануудые тодорхойлхо, бүтээхэ ажалыень районой онсо өөрэ байдал болон хэрэглэмжэтэй зохилдуулан эрхилдэг юм.

Павло-Посадска районой культармеецүүдэй арбан долоон отряд хүдөөгэй дүрбэн клуб заhабарилжа дүүргээд, газаагуурхиинь сэбэр, болбосон болгоhон, модо сэсэгүүдые тариhан, спортын олон түрэлэй наада, hорёо эмхидхэхэ талмайнуудые түхеэрhэн, мүн уран hайханай элдэб бүлгэмүүдые, спортын секцинүүдые эмхидхэлгэдэнь хүдөөгэй комсомолшуудта туhалhан байна. Эндэ 1280 хүүгэдэй hуралсаха туршалгын шанартай hургуули баригдажа, сентябрь hара соо дүүргэгдэхэ. Энэ барилгада культармеецүүд хабаадалсаа.

Мытищинскэ районой Физико-техническэ институдай студентнэр хүдөөгэй клубуудые заhабарилха, болбосон болгохын тула ехэ юумэ хэхэhээ гадна, районой залуушуулда физико-математикын hургуули эмхидхэhэн, дээдэ hургуулида ороходо бэлэдхэлэй курс нээжэ, эдиршүүлдэ туhалhан байна.

Истринскэ районой Ново-Петровскын комсомолшууд тосхонойнгоо залуушуултай хамта хүдөөгэй соёлой байшан барижа байнхай.

Клинскэ районой ахамад классуудай hурагшад—культармеецүүд колхоз, совхозуудай бригаданuудай гэрнүүдые, зуун-зуун табин хүнэй hууритай багахан клубуудые, дотороо библиотекэтэй, медицинскэ пункттайгаар барижа эхилэнхэй. «Динамо» гэжэ совхоздо стадион түхеэрэгдэнэ. Нютагай залуушуул хүдөөгэй ажалшадта лекци уншана, концерт харуулна.

Хүдэлөөе үүсхэгшэд—загорскын комсомолшууд культармеецүүдэй мүрысөө эмхидхээ. Мүрысөөнэй ябаса тухай мэдээсэлнүүдые саг үргэлжэ тунхаглажа байдаг юм.

ВЛКСМ-эй обком хүдөөгэй соёлой барилгада хабаадалсаhан городой, районно комсомолой түрүү организацинуудта олгохо дамжуулгын Улаан туг, культармеецүүдэй эрхим отрядуудта үгтэхэ вымпелнүүдые бии болгонхой. Мүрысөөнэй түрүүшын дүнгые ВЛКСМ-эй 50 жэлэй ойн баярай урда тээ, түгэсхэлэй дүнгые — 1970 оной апрельдэ—Владимир Ильич Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойн баярай урда тээхэнэ комсомолой обкомой бюро гаргаха.

(АПН).

Петр Роженко ремесленнэ училищи дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр «Арсеналда» хүдэлхөө ерээ hэн. Эндэ хүдэлмэрилхэ зуураа комсомол хүбүүн токариин мэргэжэл hайнаар шудалаа. Тэрээндэ коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдонхой. Зураг дээрэ: ВЛКСМ-эй гэшүүн Петр Роженко.

ТАСС-ай фотохронико.

Доржо Батуев хэдэн жэл[...] туршада трактористаар хүд[...]hэн юм. Тэрэ «ДТ-54» түхэ[...] трактораар жэл соо ду[...] зэргээр 1000 шахуу гектар [...]зар хахалдаг байна. Энэ ж[...]лэй ургаса хуряалгын үедэ н[...]хэр Батуев «СК-4» түхэ[...] комбайнда hуужа, таряа ха[...] хадаа даабаряа хододоо hа[...] шанартайгаар үлүүлэн дүүрг[...]нэ. Тэрэ Улаан-Үдын аймага[...] «Улаан Оронго» колхозой т[...]рүү механизаторнуудай нэг[...] юм. Зураг дээрэ: Доржо Б[...]туев.

А. НАГАСЛАЕВАЙ фото.

МЭДЭЭСЭЛЭЙ ХУУДАhАН

КПСС-эй Октябрьска райкомой бюро тусхай бюллетень гаргаха гэhэн тогтоол баталан абаа. Партийна организацинуудай эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин дүй дүршэл, предприятинууд болон эмхи зургаануудай, совет зургаанууд болон ниитын организацинуудай ажал хүдэлмэридэхи түрүү, шэнэ үүсхэл эдэбхиин дүй дүршэл энэ бюллетеньдэ харуулагдаха юм.

Партийна эхин организацинууд, профсоюзай болон комсомолой организацинууд, советскэ болон ажахын эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд имнэ бюллетень гаргаха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха юм. Түрүү дүй дүршэл согсолон гобшолхо, дэлгэрүүлхэ, В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойдо зорюулан абаhан социалис уялгануудые амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ энэнь hайн түлхисэ болохо юм.

Энэ жэлэй сентябрь соо 300 хэhэгээр түрүүшын имнэ бюллетень гаргагдаха. Буряадай геологическа управлениин түбэй лабораториин партийна организациин дүй дүршэл тэндэнь харуулагдаха. Мүн түхеэрэлгэнүүд болон бусад хэрэгсэлнүүдые түсэбөөр хараалагдаhан болзорhоонь урид ашаглаха тухайда Баруун Сибириин металлургическа заводой үүсхэл дэмжэн дэлгэрүүлхэ талаар ноохо угаадаг фабрикын ябуулжа байhан ажал хэрэг эндэ харуулагдаха юм.

А. МУРАШЕВ,
КПСС-эй Октябрьска райкомой промышленно-транспортна таhагые даагша.

ҮНЕЭД ЮУНДЭ ХОЖОРНОБ?

Намартаа хүйтэржэ, хээрын ургамал ногооной хагдаржа, шэмэ шүүhэнэйнь муудаха тээшээ болоходонь үнеэд hүеэ татажа, зарим тэды хожоржо захалдаг гээшэ ааб даа.

Теэд үхэр малые сабшалан, бэлшээриин hайн хэнзэ ногоондо, тарянай hуури дээгүүр зүбөөр адуулаад, үдэртөө, үдэшэ, үглөөниинь талха тарянай зүйл, зелёнко, элдэб корнеплодуудые (турнепс, хартаабха, куузику) эдюулээ hаа, үнеэд hү шэмээ ехэ татахагүй. Энээние түрүү ажахынуудай дүй дүршэл элитээр гэршэлнэ.

Гэхэтэй хамта намар болоходо үнеэд хожорхол ёhoopоо хожороо, юушье хэхын аргагүй гэhэншүүгээр, үнеэдэйнгээ hү шэмээ ехээр татажа байхадань hанаа амар hуудаг хүтэлбэрилэгшэд бии.

Жэшээнь, Улаан-Үдын аймагай «Улаан Оронго» колхозой hаалиин фермэнүүдые абаад үзэе. Август hарын эхеэр эндэхи бүхы фермэнүүдтэ үдэртөө 3034 килограмм hү hаадаг байбал, энэ hарын 25-да hү hаалинь 2535 килограммда буушоо. Харин сентябриин арбанда колхозой фермэнүүд үдэрэй оройдоол 1294 килограмм hү hаагаа. Ондоогоор хэлэбэл, hү hаалинь энэ үе соо үдэрэй аяар мянга үлүүтэй килограммаар доошоо орошоо ха юм.

— Үнеэднай хожоржо байна даа. Хүйтэн болоо, ногооншье муудаа. hү hаалиин доошолхо сагынь ерээл даа, хайшан гэхэбибди,—гэжэ колхозой парткомой секретарь Д. Ц. Мункуев энээние тайлбарилна.

Үнэндөө гансахан хээрын ургамал ногооной шэмээ гээhэнhээ боложо үнеэд хожороо бэшэ. Бэлшээридэ ябаад, үшөө талха тарянай зүйл, турнепс, нэмэлтэ ногоон тэжээл бага зэргэ эдижэ байhан үнеэд hү шэмээ аяар тиимэ ехээр доошонь оруулхагүйл.

Нэн түрүүн колхозой хүтэлбэрилэгшэд, бригадирнууд, мэргэжэлтэд үбhэ тэжээл бэлэдхэлгын, ургаса хуряалгын халуун хүдэлмэридэ hамаараад, hү hаалиин фермэнүүдтэ анхаралаа hуладхаа гэжэ hанахаар байна. Энэ юун дээрэhээ харагданаб гэхэдэ, гүүртэнүүдтэ социалис мүрысөөн бодотоор эмхидхэгдэхэеэ болишоо. Тэрэнэйнь дүн үнихэнэй гаргагданагүй. Тиихэдэ августын hүүл багаар үнеэдээ үдэртөө хоёр hаадаг болоо. Мүн фермэнүүдтэ ажалай эмхидхэлшье hайн гэхын аргагүй.

Эгээл эдэ бүгэдэhөө боложо, hү hаалиин ехээр доошолhониинь элирнэ.

Оронго тосхоной фермэ колхоз соогоо үнеэдээр эгээл олон гэжэ тоологдодог юм. Эндэ мүнөө 170 гаран үнеэд hаалгана. Бидэ фермын тоо бүридхэгшэ Ч. Д. Банзаровтай уулзажа хөөрэлдэбэбди.

— Үнеэд эдихэ юумээр ехэ дуталданагүйл даа. Түрүүн кукурузын ногоо сабшаад, нэмэлтэ тэжээл эдюулжэ байhанаа мүнөө турнепс асаржа үгэнэбди. Талха таряагаар бурдуугшье хэжэ үгтэнэ. Теэд hү hаалимнай нэмэнэгүй, бурил доошоо орожо байна. Минии hанахада ажалаймнай эмхидхэл бирагүй, hүүлэй үедэ фермые даагшамнай hэлгэгдээд, hаянай Бимба Намсараева томилогдоо,—гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Фермые даагшын hэлгэгдээшье hаа, ажалайнь журамай hайжарhаниинь харагданагүй. hүүлэй үедэ зарим hаалишад элдэб шалтагаанаар ажалдаа гаранагүй. Жэшээлхэдэ, hаалишан Цырен-Ханда Базарова сентябриин 6-да бүхы үнеэдhээ үдэрэй 64 килограмм hү hааhан аад, сентябриин 8-да миил 21 килограмм hаагаа. Ушарынь мэдэхэдэ, энэ хүмнай өөрынгөө хэрэгээр город ошоод, үнеэдынь нэгэ дахин hаагдаагүй үнжөө бшуу. hаалишан Бимба Цыремпилова баhал иимэрхүү шалтагаанаар түрүүн үдэртөө 45—48 килограмм hү hаажа байhан аад, мүнөө оройдоол 20 килограмм hаана. hаалишад Рая Алексеева, Анатолий Волосатов, Гинчин Батуева гэгшэд нэгэн-хоёр үдэрөөр оройдоо хүдэлмэридөө гараагүй, үнеэдынь hаагдаагүй үлөө. Тиигэжэ нэгэ hаалгажа, нэгэ hаалтаагүй үнжэжэ, байhан үнеэд яагаад hү шэмээ дээшэлүүлэлтэйб даа. Мэдээжэ ха юм.

— Хүнүүд өөhэдтөө үбhэ сабшаабди гээд, хүдэлмэридэ гаранагүй. Теэд тэдэниие бү тиигэты гэхын аргагүйл,—гэжэ фермын тоо бүридхэгшэ нүхэр Банзаров хэлэнэ.

Нээрээшье hаалишад, малшадые хубиингаа малда үбhэ сабшахагүй hэн гэгдэнэ бэшэ. Тэдэниие ээлжэлүүлээд, үбhэ сабшахаа ошоhон хүнэй үнеэдые нэгэ-хоёр хоногоор бусад hаалишад[...] даалгаад, эдэ бүгэдые hайнаар [...]хидхээ hаань, имнэ юумэн болохо[...]гүй hэн.

Фермын улаан булан соо ор[...] ходо жэлэй аяар нэгэдэхи квар[...]талай дүн үлгөөтэй байна. Х[...] заяанда гаргагдаhан, шарлаша[...] «Сахилгаан хуудаhан» харагда[...] Энэ үедэ хэн hаалишанай хэ[...] шэнээн hү hаажа, түсэб, уялга[...] хэрээр дүүргэжэ байhаниие мэ[...]хын аргагүй.

Эндэхи «Культура» гэжэ газ[...]рай фермэдэ баhал үнеэдэй hү шэмэ ехээр доошолоо. Фермынхи[...] байгша ондо үнеэн бүриhөө 1550 килограмм hааха түсэбтэй. Тэрэнээ октябриин 1-дэ дүүргэхэ уялга абанхай.

— Энээнээ мүнөө дүүргэж[...] шадахаяа болёод байнабди. Үдэртөө үнеэн бүриhөө миил 3 литр hүн hаагдана. Илангаяа үнеэдээ үдэрэй хоёр hаадаг болоhонhоо хойшо hү hаалимнай сүүдхэдэ 100 килограммаар доошоо орое,—гэжэ тус фермые даагша В. Юмов хэлэнэ.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, hү hаалиин фермэнүүдэй ажалые эрит hайжаруулха, дутагдалыень түргэн усадхаха хэмжээ абаха шухала болоо.

Л. ЦЫРЕМПИЛОВ.

АЖАЛ БУХЭН ХҮНДЭТЭЙ

ДОЛГОР—ЗУРАГ БУУЛГАГША

Хөөһэтэн, сахаригтан, сагаалхин һарайһан Хэнгэргэ голой хажууда, үүлэгүй сэнхир тэнгэри зулар зэмэгүй налгай нюдөөр шэртэһэн хөөрхэн заахан басаганай томодхогдоһон дүрэ хараад, ойро зуура бодолдо эзэлэгдэн, зогсод гэбэб. Толгой дээрэнь һэрюухан һэбшээндэ ногоон набшаһадай «һабир-шэбэр» гэхэ дуулдана... Энэ басаганай дүрэ хүрэхөөр хүн бүхэнэй анхарал татана. Хэнэй абаһан дүрэ ааб? гэжэ һонирхобоб. Эзыень удаан бэдэржэ зобобогүйб.

— Долгор Санжеевнагай абаһан дүрэ даа,—гээд «Аршан» курортын зоной ажаһуудалай эрилтэ хэрэглэмжэ хангадаг цехэй фотограф минии һонирхоһон асуудалда харюусаад: — Ерэхэнь дүтэлөө ёһотой. Хүлеэд гэгты. Амархаяа ерэгшэдэй дүрэ буулгахаяа ошоно һэн,—гэбэ.

Дунда зэргын бэетэй, урин нюдэтэй эхэнэр хэдэн зониие дахуулаад, утануул, хүлтэй фотоаппарадаа үргөөд орожо ерэбэ. Буулгуулһан түрэеэ абахаяа, дүрөэ буулгуулхаяашье ерэгшэдүүл олон.

— Ябаха сагни дүтэлөө. Түргөөр хэжэ үгэхэ гээшэ гүт?—гээд нэгэн гуйна.

— Яахань даа, гэжэ Долгор Санжеевна харюусана.

— Бидэ гурбан танай «Аршан» дээрэ танилсажа, нүхэд болообди. Гурбуулан Хэнгэргын хүүюурэй хажууда дүрэеэ абхуулһайбди гэжэ һананабди. Үглөөдэр һаа яаха гээшэб,—гэжэ залуухан эхэнэрэй захалхалаар: — Үглөөдэр танһаа тадна, арбаад хүн ошохо ёһотой һэн. Үглөөгүүр ерээрэйгты,—гэбэ.

Долгор Санжеевнагай буулгаһан фотонуудые урдаа табяад, нэгэ нэгээр һонирхон хаража һуухада, одоошье урматай һэ... Юуб тэхэдэ, ехэл оролдолго гаргажа хэһэн хүнэй хүдэлмэри гэжэ хүрэ хүрэһөөр ойлгохоор.

«Аршан» курортын сэсэрлигээр надхаһан, уужам ехэ хорой соо оробобди. Хэбтэжэ байһан һогоотоо һэргэг наринаар сахижа. Ямаршье яюулай тохёолдобол тэмсэн орохоор бэлэн, дарбагар гоё абэртэй, үндэр гэгшын хандагай нюдэндэ торсолдоно.

— Энээхэн хандагайн хажууда дүрэеэ абхуулаа һаатнай яахабэ?—гэжэ Долгор Санжеевна суглараагшадһаа асууба.

— Нээрээшье гоё бшуу! Эндэ ороё,—гэжэ хэдэн хүнэй хэлэхэнь нэгэ доро дуулдаба.

Дүрыень буулгажа дүүргээд, хүндэ гэгшын фотокамераа үргэлэнхэй, бурхэжэ эхилһэн тэнгэри өөдэ шэртэн, юуншьеб тухай бодолгото болон, хүдэлдэг газар руутаа тэрэ гэшхэлбэ.

* * *

...Долгорой ажаглаһаар, хараһаар байтар нүхэрэйнь гаргаһан фото үдэр бүри үнгэ ороходол, һайн болоходол гэдэг байба. Тиигээд нэгэтэ нүхэрынь:

— Долгор, шамай фотограф болгожо һургахам гү?—гэһэн гэдэг.

— Намһаа ямар үрэ гарахаб даа. Бэеэ зобоогоод һалана ааб-заб,—гээд Долгор Санжеевна тиихэдэ тоожо үгөөгүй һэн ха.

— Туршаад үзэлши даа. Хүн зориһондоо хүрэдэг юм,—гээд нүхэрынь һалаха хэбэргүй байба.

...Гурба һарын үнгэрхэдэ, хүнүүдэй дүрэ һайнаар буулгадаг болоһон.

Мүнөө нүхэр Доржиева нүхэртэеэ хамта хүдэлдэг. Хоюулан 5-дахи разрядай фотографууд юм. Һара бүриингөө түсэбые хододоо үлүүлэн дүүргэдэг.

Тэрээнһээ гадна, нүхэр Доржиевай һургаһан фотографууд олон. Нүхэд Цыренжапов, Байминов, Константинов Түнхэнэй аймаг соогоо бэрхэ фотографууд гэжэ алдаршанхай...

Дүрбэн үхибүү ехэ болгожо табиһан Долгор Санжеевнагай зосоо дулаахан мэдэрэл түрэжэ, ханада байһан Валиингаа дүрые удаан хаража зогсоо бэлэй. Юуб гэхэдэ, анхан фотограф болоходоо Валиингаа дүрые эгээн түрүүшээр абаа һэм шуу.

Б. НАМДЫКОВ.

Улаан-Үдын «Электромашина» заводой хүдэлмэришэн Владимир Калашников автокрануудые хабсаргаха мэргэжэл эрхим һайнаар шудалжа, өөрынгөө даабарине үдэр бүри үлүүлэн дүүргэнэ. Тэрэ заводой хүдэлмэришэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүүшүүлэй зэргэдэ ябалсана. Зураг дээрэ: коммунис ажалай ударник Владимир Калашников.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

АРАДТАЯА ХОЛБООТОЙ ШҮЛЭГҮҮД

Бато Базарович Базарон — түрэл Буряад литературын үндэһэ һуури табилсагшадай нэгэн. Үндэһэн литературыемнай байгуулагшад Х. Намсараев, С. Туяа, Д. Дашинимаев гэгшэдэй мартагдашагүй нэрэнүүдэй дунда тэрэнэй нэрэ маанадай сэдьхэл зүрхэндэ гэрэлтэжэ, шэнэ бодолнуудые түрүүлжэ байхань дамжаггүй.

Бато Базаровичай һүүлшын ном—«Алтан гадаһан» 1), үнгэрэгшэ жэлэй эсэстэ хэблэлһээ гаран, олониитэ уншагшадай анхарал ехэ татаһан байна. Бидэ мүнөө энэ ном тухай В. Петоновой һанамжануудые доро толилбобди

Бато Базарович Базарон аяар 1926 ондоо эхилжэ шүлэгүүдые, рассказуудые, үхибүүдэй зүжэгүүдые бэшэһэн, нэгэ хэдэн ород зохёолнуудые түрэл хэлэн дээрээ оршуулжа тунхаглаһан байха. 1935 ондо—«Сэлэнгын үер» гэжэ түрүүшынь ном хэблэгдэһэн юм. Гэбэшье, тэрэнэй зохёолнууд тоогоороо тиимэ олон бэшэшье һаа, удхаараа гүнзэгы, уран гоё, нугархай хэлэтэй, бэлиг түгэлдэр ха юм. «Алтан гадаһан» гэжэ поэдэй гушоод жэлэй туршада бэшэһэн зохёолнуудайнь түүбэри согсолбори юм гэжэ хэлэхэ шухала. Энэ ном соогоо 60 шүлэгүүдһээ, 18 баснинуудһаа болон 4 заахан поэмэнүүдһээ бүридэнэ.

Тус суглуулбари соо ороһон Агуу ехэ Октябрь, гени Ленин тухай шүлэгүүд уншагшадай зүрхэ сэдьхэлые гүйсэд хангаха гэжэ һанагдана. В. И. Ленин тухай шүлэгүүдынь Буряадай поэдүүдэй Ленинианада онсо һуури эзэлхэнь лабтай.

Октябрь һарада урилагдаа юм,
Улаан революци болоһон юм.
Бүмбэрсэг дэлхэйе дугтарһан юм,
Бүдүүлиг байдалые буталһан,—

гэжэ «Ленинэй дурасхал» соогоо поэт түүрээгээ һэн.

Б. Базароной зохёолнууд удха түгэлдэр, өөрын маягтайгаар найруулагдаһан. Поэт томохон, эпическэ шэнжэтэй шүлэгүүдые бэшэдэг байгаа. Агууехэ Октябриие «Түби дэлхэйе хубилгаһан» алдарта абьяас шүлэг соогоо угалзатуулан магтаа.

«Шэнэ сагай эхилһэн шэнжэ түхэлэй һайханиие» Б. Базарон аһан шадалаараа дууладаг һэн. «Хоёр Север» гэжэ поэмэ соогоо шэнэ ба хуушан северэй байдалые зэргэсүүлэн, уран һайханаар харуулжа шадаа. Сахимень хэлэхэдэ, «Хоёр Север» жанрайнгаа талаар поэмэ бэшэ юм даа. Энэ һубаряа хоёр шүлэгые поэмэ гэжэ нэрлэһэнэй хэрэг үлүү.

Дайнай үедэ Б. Базарон гартаа буу барижа, Эсэгэ ороноо хамгаалалсан ябаха зуураа, алдарта Совет сэрэгэй ажабайдал, тэмсэл тухай арад зонойнгоо буурашагүй хүсэн ба илалта тухай бэшэһэн. Дайнай үедэ бэшэһэн зохёолнуудаа «Пост дээрэ» гэһэн гаршагтай ном болгон, 1945 ондо хэблүүлээ бэлэй. Тэрэ үедэхи шүлэгүүдынь юрэнхы дээрээ һайн. «Арсалан зүрхэтэ хүбүүдэй» алдар сууень мүнхэлэн, «шулуунай хайлама гал соогуур» шуһан харгы замаар ерэһэн фашистнарые бута сохижо хаяад, хабатай мэргэн хүбүүднай хабаяа туршан шалгаран, илалта тээшээ эрмэлзэн гараһыень Б. Базарон магтана. Дайнай үедэ фронт тыл хоёрой бүхэ барисаатай байһыень «Бэлэг» гэһэн шүлэг соогоо харуулжа шадаа. Шүлэгэй геройн дайлалдажа ябахада, «аяар Якут ороной» ажалша зон бэлэг эльгээгээ һэн. Тиихэдэ солдадта нэгэ «нягтахан боодол» хайрсаг хүртөө.

Тэрээхэн бэлэгэй забһарһаа
Тэбхэрхэн пулаад гараа һэн.
Альган дээрээ дэлгээгээд,
Ажаглан шэнжэлэн үзөө һэм.

Поэдһай солдадай гүн мэдэрэлые даруу зохидоор, сэдьхэл хүдэлгэмөөр зуратлана:

Сэнхирхэн хүбөөень харахадаа,
Сэдьхэлни хизааргүй хиидэдэг юм.
Сэнгэлиг Хэжэнгэ нютагтаа
Сэсэгэйнь оройгоор ниидэдэг хүм.

Б. Базароной уран бүтээл дотор уянгата шүлэгүүд шухала һуурияа эзэлнэ. Поэдэй лирикэ уян нугархай, уянгатай, хүнэй һанаа бодол, сэдьхэл мэдэрэл тон даруухан аар харуулжа шададаг. Түрэл нютагайнгаа «Таряалан намаагаар халюурагша тала газарай һайханиие» шүлэг соогоо тодо һонороор зураглана.

Улаан сэсэгэй залаатай
Дулаан сагай улаалзай
Хонгор добын оройгоор
Холимог соохор ургана,—

гэжэ бэшэхэдэнь, манай нюдэндэ үргэн намжаа талын дунда гоё сэсэгүүд хүнгэхэн һэбшээнэй долгиндо найгалзажа байһандал үзэгдөөдхинэ бэшэ аал. «Сэлэнгын үер», «Уляаһан», «Тала нютаг», «Хэжэнгэ», «Үглөөтүүр ойдо», «Һайхан намар» гэхэ мэтэ шүлэгүүд түрэл буряад байгаалиин үзэгдэлнүүд тухай бэшэгдэһэн юм.

Бата Базарон ехэл шадабаритай, эрдэмтэй поэт байһан. Буряад жэнхэни үгэдөө ехэл хайхарамжатайгаар, гамтайгаар хандадаг, шадамараар найруулдаг, шүлэглэмэл мэдүүлэлнүүдээ уран наринаар зохёодог, мүр бүхэнөө мүлин дархалдаг һэн. Тэрэнэй шэнэ маягтайгаар найруулһан шүлэгүүдые шэнжэлээд үзэхэдэ, ямар гоё гээшэб? Толгой холболгынишье талаар абажа харыт. Мүрэй эхин рифмые зарим манай шэнжэлэгшэд «Шэнэ үеын һэбшээн» гэжэ байжа бэшэдэг болонхой ха юм. «Шэнэ север» гэжэ шүлэгынь ямар гоё гээшэб! Тэрэ шүлэгөө Бата Базаровичнай аяар 1936 ондо бэшэһэн байна бшуу.

Нэгэ хэдэн жэшээ анхарая:

1. **Эльгэн дүлии оёороо**
   Эльбэн долёон гоёогоо.
   («Шэнэ север»)
2. **Нажар дүүрээ, мэдүүлээ.**
   Намар дүүеэ, тэгүүлээ.
   («Аянай шубуунай дуун»)
3. **Шуурган шууран**
   Шулуугаар хиидээ.
   («Шуурган»)
4. **Дуун, хүгжэм**
   Зуун аялгын ниндэхэдэ...
   («Дуунай һайндэр»)

1937 ондо бэшэгдэһэн Б. Базароной «Ургасын дууе» хараял.

Уужам талын нюрууга ар
Ургасатай таряалан эбхэрнэл.
Колхозоймнай баруугаар
Хурдан хуряалга хэгдэнэл.

Юрэдөөл, һаяхана бэшэгдэһэн шүлэгүүдэй түхэл маягтай бэшэ гү?

Бато Базароной уран бүтээлнүүд соо ураар дархалагдаһан зэндэмэни мэтэ гоё, уран һайханай дээжын метафорнууд, эпитедүүд болон өөрын онсо илгаатай зэргэсүүлгэнүүд, образууд олоороо дайралдана.

Үбгэн шүлэгшэмнай оршуулгыншье талаар горитой амжалта түйлаа һааб даа. Хэнэйшье мэдэһээр, һургуулиин учебнигүүд соо ородог Н. А. Некрасовай «Солдадай эхэ Оринье» Б. Базарон уран шадамараар буряадшалһан. Гэхэтэй хамта, тус ном соонь оройдоол гурбан оршуулгынь ороһон гэмшэлтэй.

Ородой мүнөө үеын мэдээжэ поэт М. Исаковскиин «Һалхин» гэжэ баахан уянгата шүлэгые ямар гоёор, жэнхэни буряадаар оршуулаа гээшэб!

Һэмээхэнээр һалхин
Һэбшээлээд абана.
Сонхо тоншоод,
Соёрон ошоно.
Мойһоной набшаһа
Мурижа наадаад,
Таниха шубуудаа
Татажа гасаалаад,
Залуу далияа
Заһаһан бэеэрээ,
Тооһо намнажа,
Тонилон ниидэбэ.

Б. Базароной ёгто зохёолнуудые онсо тэмдэглэмээр. Тэрэнэй найруулһан «Зүгы» гэжэ басни тушаад онуудта буряадай хүгжэжэ байһан поэзидэ ямар ехэ нүлөө үзүүлээ һэм бэ. Удхынгаашье, уран найруулгынгаашье талаар хэды гүнзэгы зохёол боложо шадааб! Колхоз, совхозуудай һая тогтонижожо, борьбо дээрээ бодожо байха үедэ хуурмаг худалша аляаһад хүдэлмэришэ ангиин зүгынүүдые мэхэлжэ байһан муухай аяг заншалые ямар мэргээр харуулжа шадааб.

«Зүгын» автор олон ёгто зохёолнуудые найруулаа. «Эрдэмтэй эрбээхэй», «Үнэгэн», «Һайзгай ташуур» «Бэерхүү тэмээн» гэгшэд хүн бүхэнэй дутуу дундануудые усадхалгын хэрэгтэ өөрынгөө уялгые гүйсэд дүүргэлсээ бшуу.

Тэрэнэй һүүлэй үенүүдтэ бэшэһэн шүлэгүүдынь гүн этигэлэй, уянгата бодолнуудай ирагуу шэнжээр һиилэгдэжэ бэшэгдэнхэй. «Хориин хоймор талада» гэһэн шүлэгынь хүнэй зүрхэ хүдэлгэжэ шадаа.

Бата Базароной уран бүтээлнүүдэй гол герой хатуу зоригто, шэб габьяата, олон үгэ шашадаггүй, ажал дээрээ бэеэ һайн талаараа харуулдаг амгалан тайбан ажабайдалдаа оролдосотой ябаһан хүн гээшэ. Авторайнгаа наһа бараашье һаань, тэрэнэй олон зохёолнууд мүнхэдөө арадтайгаа холбоотой гэжэ тэмдэглэмээр.

---

1). Бато Базарон. «Алтан гадаһан». Шүлэгүүд, дуунууд, басннинууд, поэмэнүүд. Буряадай номой хэблэл, Улаан-Үдэ, 1967.

РОССИН ЗҮРХЭНЭЙ ХУБИ

Геннадий КРАСИЛЬНИКОВ, Удмуртиин уран зохёолшо, РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат

Наранай туяада толи мэтээр толорон байһан багахан нуурай эрье дээтүүр годироод, тосхониие тэг дундуурнь хоёр болтон хубааһан харгы ой соотуур нариихан зүргэ гарган хада өөдэ, тэнгэридэ хүрэхэеэ дүүлиһэндэл, зурына. Тэрээнэй мухардахада сагаан далбагадал бишыхан үүлэн тамарна. Теэд минутын үнгэрхэтэй хамта томо томо хасууринуудай саагуур ороод үты болошоно. Ойн саана таряалангай газарнууд хабтайна, тосхонууд харагдана.

Энэ газар Россин багахан хэһэг, зүрхэнэйнь таһаршагүй хубинь болоно. Энээн тухай хэдэ мянган хүнүүд: «Түрэл орон Удмуртимни, аршаан булатта дайдамни» гэжэ дура сэдьхэлһээ, урин дулаанаар үгэлэн байдаг гээшэ. Энэ дайда Ураал ба Волго, Вятка ба Кама мүрэнүүдэй хоорондо нэмжыдэг.

Удмуртнууд үдхэн бартаа тайга соо, хүн зүргэһөө холо ажаһуудаг байһан гэлэй гэжэ үни холын домог соо хэлэгдэдэг. Нэгэтэ тэрэ һууринда танигдаагүй хүн ерээ һэн ха. Тойроод байһан хүнүүдтэ юушьеб хэлэхэ зуураа, «друг» гэһэн үгэ ходол дабтадаг байһан. Тосхоной хүн зон тэрэниие иимэ нэрэтэй юм гэжэ ойлгоһон байгаа. Тэдэнэр танигдаагүй хүниие эгээл ехэ гэртээ урижа, садатарнь эдеэлүүлээд, зүтын балаар нэрэһэн архяар хүндэлхэдөө «Ю, друг» (нүхэр, уу) гэжэ хандаһан ха. Тэрэ гэһэнһээ хойшо удмуртнууд ородууд хоёрой хоорондохи хани барисаанай дурасхаалда тосхониинь Юдруг гэжэ нэршэшэһэн гэдэг. Мүнөө урган һалбарһан Юдрут тосхон үргэн дардам харгы дээрэ оршоно. Энэ харгыгаар автомашинануудай хүнхинөөн үдэршье, һүнишье замхадаггүй. Энэ харгыгаар намар бүхэндэ Юдругай залуу хүбүүд, басагад һуртуулида һурахаяа город ошодог юм.

Мүнөө Удмуртиин предприятинуудта, колхозуудта хэдэн хэлэн дээрэ хөөрэлдэдэг хүнүүд хамта ажаллана. Гэбэшье бултанда мэдээжэ ород хэлэн тэдэнэрые түрэл болгон хамтаруулна. Аха дүүтэй хани барисаан үни сагһаа эдэнэрэй ажабайдалай ёһо заншал болонхой.

Советскэ Союзай арадуудай хани барисаан 1917 оной ноябриин 7-до мүндэлһэн юм. Удмуртиин республика үшөө нэгэ баярта үдэрые тэмдэглэдэг: 1920 оной ноябриин 4-дэ Владимир Ильич Ленин, бүхэсоюзна староста Михаил Иванович Калинин РСФСР-тэ Удмуртиин (урдань Вотско гэжэ нэрэтэй байһан) автономно областиин бии болоһон тухай декредтэ гар табяа һэн. 1934 ондо автономито республика болгогдоһон.

Би өөрыгөө ехэшье наһатай болооб гэжэ тоолодоггүйб. Зүгөөр олон шухала юумэн һанаандам хадуугданхай. 50 жэл тиимэшье ехэ саг бэшэ ааб даа. Гэбэшье энэ хугасаа соо ямар ехэ юумэнэй хэгдэһэн тухай захагүй олон тоо, баримтануудые харуулжа болохо. Энэ амжалта ород, удмур арадуудай хани барисаанай ашаар лэ түйлагдаа.

1924 ондо Михаил Иванович Калининай Удмурти ерэхэдэ, эндэ оройдоол хоёрхон хүнгэн машина байһан юм. Хэдыхэн жэлэй үнгэрхэдэ, Удмурти мотоцикл бүтээдэг орон болоод байгаа.

Ижевск городой захада автомобиль бүтээдэг томо заводой корпусууд бодоно. Оронойм най харгынуудаар энэ заводой бүтээһэн түрүүшын автомобильнууд гүйлдэнэ. Удмуртида эрхим шанартай станогууд, саарһа хэдэг машинанууд, радиолонууд, нефть үйлэдбэрилхэ хэрэгсэлнүүд, бишыхан радиоприёмнигууд, модо шэрэдэг машинанууд бүтээн гаргагдана. Ижевскын суута буунуудые 48 орон худалдан абадаг.

Хүдөө ажахыдашье ехэ хубилалтанууд болоо. Удмуртиин талада хэдэ мянган трактор, комбайн, машина ашаглагдана. Хүдөө нютагууд һаяар бүрин электрофицировалэгдэхэ. Бүхэли районуудтахи айлнуудай гэрнүүдтэ зайн гал носоо, колхозуудай тоогууд, малай фермэнүүд дээрэ, мастерскойнууд соо зайн галаар хүдэлдэг двигательнүүд тодхогдонхой.

Удмуртида урдань «студент» гэһэн үгэ мэдэдэггүй байгаа. Харин мүнөө эндэ табан дээдэ һургуули, хори гаран техникум бии. Мянган хүн бүхэндэ студентнүүдэй хүртэдэг тоое абаха болоо һаа, Удмурти Англи, Франци, Италиие ахижа гаранхай. Удмуртиин уран зохёолшодой зохёолнууд СССР-эй арадуудай арбан табан хэлэн дээрэ уншагдахаһаа гадна, хилын саанашье оршуулагдана. Түрүүшын национальна оперо, балетүүд, хүгжэмтэ комединүүд зохёогдонхой.

Удмуртида Алнаши гэжэ юрын лэ тосхон бии юм. Тэндэхи зон юрын лэ ажал хэдэг: газар хахалдаг, жэмэстэ саадуудые ургуулдаг, үхибүүдээ хүмүүжүүлдэг. Энэ нютагһаа хэдэн арбаад уран зохёолшод, журналистнууд, артистнар, композиторнууд, уран зураашад урган гараа. Эндэ түрэһэн поэдүүдэй нэгэн Николай Байтеряков иигэжэ бэшэнэ: «Юугээрээ ши, түрэл орон минии зүрхэндэ урин дулаамши гэжэ дуун соогоо дууланаб. Ши намда эгээн үнэн нүхэдые үгөөш, халуун дура бэлэглээш».

Россин зүрхэнэй багахан хубинь, совет Удмурти аха дүү республикануудай бүлэ соо һалбаран хүгжэнэ.

(АПН).

УДМУРТИИН АССР. **П. И. Чайковскиин түрэһэн нютаг Воткинск хотодо шэнэ Соёлой байшан нээгдээ. Соёлой энэ ордон 1500 хүнэй һууритай. Зураг дээрэ: Воткинскодо баригдаһан Соёлой ордон.**

ТАСС-ай фото.

КОММУНИСТНУУДАЙ ЗОРИГ МОХОШОГҮЙ

Суута патриот, парагвай арадай үнэн хүбүүн, багша—коммунист Анатолий Майданиие диктатор Стресснерэй түрмэдэ хааһаар арбан жэл үнгэрөө. Энээнтэй хамта тушаагдаһан профессор Хулио Рохас, экономист Альфредо Алькарта гэгшэд мүн лэ мүнөө болотор түрмэдэ. Антонио Майданиие, тэрэнэй нүхэдые диктаторай хүлһэншэд хэрзэгы муухайгаар зобооно. Гэбэшье парагвай арадай баатар хүбүүдэй зоригые мохоон хухалжа шадахагүйнь лабтай. Парагвайн бүхы патриодуудтал, түрмэ соошье хэжэ байгаа тэмсэлнай илан мандаха гэжэ Антонио Майдана, тэрэнэй нүхэд батаар этигэнэ.

Антонио Майдана Багшанарай национальна профсоюзай хүтэлбэрилэгшэ байһан. Багшанарай байдал һайжаруулхын түлөө тэмсэһэндэнь тэрэниие сүүдлэжэ, түрмэдэ хаагаа бшуу. Майдана «тухиралта хээ» гэжэ гэмнэгдэһэн юм. Стресснертэ үнэн хүнүүдэй туһаламжатайгаар ЦРУ-гай тусхай агентнүүд мүшхөө. Үхэхэ болотороо тамалагдаһан Майданиие полициин 3-дахи комиссариадай газар дорохи, ганса хүнэй һууха шорондо хаяа һэн. Профессор Майданиие зобоон тамалалга ажалша олониитын зэбүүрхэл үүсхээ.

Стресснерэй хара хүлһэншэд Майданиие түрмэдэ хаахадаа, патриодуудые, эрхэ сүлөөгэй, демократиин түлөө тэмсэлшэдые айлгаха һанаатай байгаа бшуу. Зорюута наадаһандал, «демократи хамгаалха тухай хуули» гэдэг № 294 хууляар Майдана гэмнэгдээ.

Теэд, тад һөөргэ юумэн болошоо ха юм. Коммунист Антонио Майдана өөрыгөө хамгаалһан үгэ соогоо хархис диктатурын харата муухай ябуулгануудые балшыса элирүүлээ. «№ 294 хуули» гэдэгынь манай ороной дотоодын политикада США-гай һэнгэргүйгөөр хамаардаг болоһоной үрэ хойшолон гэжэ Майдана хэлээ. Энэ хуулиин проект 1954 ондо Вашингтондо бэлдэгдэһэн. Энээн тухай правительствын хэблэл мэдээсээ һэн.

Өөрынгөө правительствые «сүлөөтэ дэлхэйн» ёһотойл жэшээ гээшэ гэжэ харуулхын тула, коммунистнуудта эсэргүү тэмсэлээ улам шангадхахаб гэжэ Стресснер американецуудые найдуулаа һэн. Парагвайн правительство Хойто Америкын «Пюр ойл компанида» нефтиин ноосэтэй 12 миллион акр газар үгөөд, США-гай элдэб монополинуудтай баталһан хэлсээнүүдээ заатагүй дүүргэхэ гэжэ «нациингаа нэрэ солоор» Стресснер тангариглаа гээд Холбоото Штадуудай президентын тусхай түлөөлэгшэдэй нэгэн мэдүүлһэн байха.

Хойто Америкэһээ туһаламжа абахын тула, Коммунис партиие, демократическа али бүхы ажал ябуулгые мүрдэдэг, хардадаг байһыень гэршэлнэ гээд Майдана сүүд дээрэ мэдүүлээ.

Хүн түрэлтэндэ эсэргүү алуурша дээрмэшэдэй—Гитлер Муссолини хоёрой хуулидал, № 294 хуули түрүү, революционно үзэл бодолтониие, коммунистнуудые халтад гэхэдээл түрмын оёорто хаяхаар бэлэн байдаг.

Ажалшадай түрүүшын социалис гүрэнэй, КПСС-эй хүтэлбэри доро совет арадай гаргаһан баатаршалгын ашаар фашис богоолшолгоһоо мултарһанаа дэлхэйн арадууд хэзээшье мартахагүй.

Антонио Майданын, тэрэнэй нүхэдэй тэмсэлэйнь жэшээ манай арадай, хүдэлмэришэн ангиинь США-гай монополинуудта эсэргүү тэмсэлые толгойлһон Парагвайн коммунистнуудай, патриодуудай, интернационалистнуудай зориг бадаруулна. Коммунистнуудай хүтэлбэри доро бүхы үнэн сэхэ парагвайцууд Стресснерэй харша гуримда эсэргүүсэн тэмсэхэ жагсаалаа улам нягтаруулна. Империалистнуудай үнэн зараса, фашис диктатор Стресснер «Чехословаки тухай» асуудалые Аюулгүйн Соведтэ хэлсүүлхэ гэһэн НАТО-до хабаатай бүлэг гүрэнүүдэй һэдэлгые дэмжэлсэхэ заабари ООН-до байдаг түлөөлэгшэдөө үгөө.

Политическа хэрэгээр гэмнэгдэжэ, түрмэдэ һуулгагдаһан Парагвайн коммунистнуудые сүлөөлхэ эрилтэ дэмжэһэн хүдэлөөн бүхы дэлхэй дээрэ улам үргэдэнэ. Энэ хүдэлөөндэ совет хүнүүд илангаяа эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Антонио Майдана, тэрэнэй нүхэд алуурша Стресснерэй хаалтаһаа эрхэбэшэ сүлөөлэгдэхэ гэжэ Парагвайн ажалшад этигэнэ.

Феликс ХИМЕНЕС,
Парагвайн журналист.

(АПН).

СЭНХИР ЭКРАМНАЙ ХАРАНХЫЛ

Хориин аймагай ажалшад телевизортэй болоһондоо айхабтар баяртайнууд. Үдэшэндөө үхи хүбүүд, үбгэд хүгшэднай сэнхир экранайнгаа хажууһаа холодонгүй, зурагтай һонин дамжуулга, дуу хүгжэм шагнаха, харахадаа али зэргэ сэдьхэлээ ханана, баярлана гээшэб! Аргагүй даа, урдань иимэ юумэ энэ нютагтамнай байгаагүй ха юм.

Хүдөөгэй магазинуудта телевизорэй гарахада эд хэрэглэгшэд тэрэ доронь худалдан абадаг, хүртөөгүйшүүл захил хэжэ, һаяар телевизортэй болохые хүсэжэ байдаг болонхой.

Гэбэшье, зарим телевизор эбдэрдэг, мүн заводһоошье дутагдалтай байжа болодог гээшэ бэзэ. Би һаяхан, августын 30-най үдэр, Хориин универмагһаа «Изумруд» маркын телевизор худалдан абааб. Тэрэнээ түрүүшынгээ үдэшэ табижа, сэнхир экранай һониниие хаража, шагнажа гэр бүлөөрөө ехэл хүхеэ, баярлаабди. Теэд энэ баярнай удаан үргэлжэлөөгүй, халаг! Хоёрдохи үдэшэдөө телевизорээ табихадамнай сэнхир туяа тараагүй, харанхы зандаа түглыжэ, абяа шэмээгүй...

Яахаб? Заһуулха ателье, мэдэдэг мэргэжэлтэн эндэмнай үгыл! Город абаашажа «аргалуулха» сүлөө забшье ажалшадта хомор байдаг шуу.

Хүндэтэ редакци! Телевизорэймнай «дуугай» болоһон ушар ганса манайда тохёолдоһон хэрэг бэшэ, мүн бусад айлнуудташье олон үзэгдэнэ. Энэ асуудалыемнай зохихо газартань дуулгажа, Хори тосхондо телеательегэй нүүдэл мастерской хирэ хирэ ерэжэ байг лэ гэжэ ехэтэ хүсэгдэхэ болоод байна.

О. ВАСИЛЬЕВ,
Хори тосхондо ажаһуугша.

«Байкальский прибой» гэжэ амаралтын байрада үнгэрһэн зунай үедэ 1000 гаран хүн ерэжэ амарһан байха юм. Тэндэ амарагшад столовын хүдэлмэрилэгшэдтэ ехэ һайшаал хүргэдэг байгаа. Амаралтын байрын столовын эдеэ шанагшад Анна Константиновна Хлебодарова, Хая Исаевна Цинкер гэгшэд амтатай эдеэ хоол бэлдэдэг байһан. Зураг дээрэ: А. Хлебодарова, Х. Цинкер гэгшэд.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

БОГДО-УУЛА ДЭЭГҮҮР САСАРҺАН ҮҮРЭЙ ТОЛОН

Монгол орон... Барагдашагүй баялигтай хизаар, эртэ урдын үльгэр домогуудаар элбэг, дура зурхыем татадаг орон. Би, уран зураашан хүн хадаа, нэлэнхы нэмжээ талыень, хангай ехэ ой тайгыень, һүрэтэ мантан хадануудыень, үргэн халбатар гол мүрэнүүдыень хайшан тээд уран гоёор зураглан харуулхаб? гээд бодообо. Шэнэ, социалис Монгол ороной ажалша хүнэй образые яагаад зүбөөр тарргалтайб? Монголоор аяншалха үедөө тайхалтай һонин хүнүүдтэй уулзааб. Тэдэнэрэй зарим нэгэнэйнь зурагуудые буулгааб. Эдэ портредүүдэй хоёройнь яажа бии болоһон тухай хөөрэхэ хүсэл түрэнэ.

...Баярай суглаан. Сценэ дээрэ томо панно:

Агуу багша Ленин монгол арадай вождь Сүхэ-Баатартай мэндэшэлсэнэ. Үндэр тэгшэ, шурбэһэлит шамбай бэетэй Сүхэ-Баатар агуу вождиин урдаһаа аятайгаар энеэбхилэн харана. Зурагай урдахи план дээрэ хүрин шарайтай хүн микрофоной урда зогсоно. Юушьеб хэлэнэ. Теэд энэ хүн ендэр дээрэһээ юун тухай хэлэнэ хаб?

Академик Базарын Ширэндэбэй зуратай үлгөөтэй мольберт тээшэ хараха бүридөө тиимэ бодол түрэбэ. Портредэй зурагдажа дүүрээшье һаань, сэдьхэлни үшөөл ханаагүй. Иимэ мэдэрэл уран зураашан бүхэндэ танил бэшэ аал?

Нэгэтэ Бакуда, совет-монгол хани барисаанай һарын үнгэргэгдэхэ үеэр, Б. Ширэндэбэй үгэ хэлэхые шагнаа һэм. Манай арадуудай хани барисаан тухай ехэл дэбжэлтэтэй, абьяастайгаар хэлээ бэлэй. Тиихэдэл МНР-эй Наукануудай академиин президентын портрет зураха бодол түрөө һэн.

Манай делегацитай академидээ уулзаха үдэрөө ямар һэм, тиимэээр лэ дүрэ зурагыень бүтээхэ гэжэ һанаһан байгааб. Б. Ширэндэб республикынгаа түйлалтануд тухай ехэл тодоор, һанаанда хадуугдамаар хөөрөө бэлэй. Президенттэй академиданьшье, гэртэньшье уулзаһан байнаб. Теэд тэрэнэй дүрэ зураг буулгажа шадаагүйб.

Түрүүшээр хөөрэлдөөл даа. Энэ үдэрөө амаралтада тоолоё»—гэжэ Ширэндэб хэлээ һэн. Шадамараар, гоёор хөөрэдэг хүн. Би зүбшөөхэ баатай болооб. Гоби тухай, минии һаяхан тэрээ руу ошожо ерэһэн тухай хөөрэлдөө һэмди. «Гобиин хизаарай гоё һайханиие харуулха ёһотойт. Гоби гэжэмнай сул губи бэшэ, харин ажамидаралтай, үрэжэлтэй баян газар гэжэ хүнүүд мэдэхэ ёһотой,—гэбэ. Амитадайнгаашье, ургамалайнгаашье талаар океанай өөртойл адли юм».

Тон хомор, гансал Гобидо дайралдадаг амитан—Пржвальскиин морин («тахи») тухай хөөрэлдэжэ эхилбэбди. Монгол ороной Ландиав гэжэ хүниие таниха һэм. Тэрэ уран зураашан Рёрихой Түбэдөөр аяншалха үедэнь газаршан болоод ябаһан юм. Тиихэдэ Ландиав гурбан «тахи» хараһан. Энээнһээ бодоходо, «тахинууд» бии болоно,—гэжэ Ширэндэб батална,—тэдэниие хамгаалха ёһотойбди. Эдэ морид гансашье Монголой бэшэ, мүн бүхы дэлхэйн баялиг гээшэ.

Академигэй хөөрөөе шагнажа һууҳадаа, тэрэнэй дүрые хайшан гэжэ зураха тухай бодомжолоо һэм. Энэ хүнэй баян дэлгэр бодол элирхэйлэн харуулхые хүсэһэн байгааб.

...Улаан-Баатартахи һайндэрэй үеэр, Сүхэ-Баатарай талмай дээрэ сэрэгэй парад болоһоной һүүлээр ажалшадай демонстраци эхилбэ. Хүлэг морёор хабсагай өөдэ харайлгаха зуураа, гараа урагшань һарбайн зогсоһон Сүхэ-Баатарай хүшөө тээшэ колоннонууд дабхина. Тэдэнэр талмай дээгүүр дабшан үнгэрхэдөө, вождьтой мэндэшэлдэһэн мэтээр һанаандаа оруулна.

Ажалшадай колоннонууд хойно хойноһоо алхалалдан, мүрэнэй урасхал мэтэ таһалгаряагүй субаһаар үнгэрнэ. Хурдан хүлэгүүдые хазаарлан унаһан малшад гаража ерээд, трибуна дээрэ байгшадые соггой хүхюунээр мэндэшэлнэ. Хүдэлмэришэд, студентнэр, һурагшад дабхин үнгэрбэ... Бүхы талмай үнгэ буляалдан һолонготоно, омогорхол баяраар билтарна. Хабарай сэнхир огторгойгоор дүлиһэн наран энеэбхилһэншэг уринаар шараад абана.

Бүхы Монгол ороноор—Сүхэ-Баатар хотоһоо эхилээд, захатүй үргэн Гоби хүрэтэр найр наадан сууряатан зэдэлжэ байба. Һайндэрэй түрүүшын үдэр үнгэржэ, хоёрдохи, гурбадахинь эхилнэ. Ороной хүсэтэй баатарнууд тэндэ уулзажа, хаба шадалаа үзэлсэхээр хүлеэгдэнэ.

Үүр сайжа, шэнэ үдэр захална. Сүхэ-Баатарай талмай һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй. Гэхэ зуура, Кремль соо Сүхэ-Баатарай гарые Ленинэй барижа байһан зураг бултанһаа ехээр анхаралым татаа. «Сайн байн, нүхэр Сүхэ-Баатар!» гэһэн танил үгэнүүд дуулдахадал гэнэ.

Богдо-Уулын саанаһаа үглөөнэй наран бултайжа, улаан шарган туяагаараа һайндэрэй талмайе сардана. Хурдан хүлэгые унаһан тэрэ хүн наранай гараһан зүг тээшэ харайлгахаар бэлэн. Энэ үдэр Сүхэ-Баатарай талмай дээгүүр ябахадаа, ямар зураг зураха тухай ойлгоодхёо һэм.

Мүн тэндэ үшөө нэгэ уулзалга болоо бэлэй. Эрдэмтэн янзатай наһажаал хүн нэгэтэ минии хажуугаар үнгэрбэ. Намда танил шэнтеэр үзэгдөө. Дүтэ ерэхэдээ, ондоо хүн болошобо. Хажуугаарни тэрэнэй үнгэрхэдэнь, юундэшьеб, Амарын Мягмартал адлиие гэнтэ тухайлжархёо һэм.

Суута партизан Мягмарые бүхы Монгол орон мэдэхэ. Гонзод гэһэн шарихан нюуртай, хара хүрин нюдэтэй һэн. Тэрэнэй дүрэ зурагые хэдэн жэлэй урда тээ эгээл тиимээр зураһан хүм.

1921 ондо Мягмар Монголой ажалшадай делегацитай хамта Сүхэ-Баатарые Москва үдэшэжэ ошолсоһон юм. Дүрыень зуража байха үедэм ехэл һониниие хөөрөө һэн даа. Ленинтэй уулзаһан тухайтаа угаа һонирхолтойгоор хөөрөө бэлэй. Энээн тухай би номуудһаа, Владимир Ильичтэй уулзаһан хүнүүдэй хөөрөөнһөө мэдэхэ байгааб.

Теэд Ленинэй абари зан Мягмарые ехэтэ һонирхуулһан байгаа. Ленинэй үгэ хэлэһэн зал соо ороод байһан хүн бүхэн, тэндэ зоной хэды олоншье һаань, Ленинтэй өөрөө хөөрэлдэжэ байһан шэнгеэр һанадаг.

Монгол ошохо бүхэндөө олон зураг бэшэжэ асардагби. Теэд шэнэ Монгол ороной хүнүүд тухай олон зураг бүтээхэ гэһэн хүсэл сэдьхэл бодолыем тэшхүүлһээр.

Джаид ДЖЕМАЛЬ,
уран зураашан, совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй правлениин гэшүүн.

Улаан-Баатар—Москва.

СПОРТ

ЧЕМПИОНУУД ТОДОРУУЛАГДАНА

Шатараар манай республикын байгша оной түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдтэ шэнэ чемпионууд тодороогүй һэн. (Апрель һарада эхэнэрнүүдэй, июльдэ үнгэргэгдэһэн эрэшүүлэй мүрысөөнүүд тухай республикын газетэнүүд мэдээсээ бэлэй).

Тиихэдэ эхэнэрнүүд сооһоо нэгэдэхи, хоёрдохи һууринуудые авиационно заводой инженер-электрик Любовь Игумнова, Зүүн-Сибириин технологическа институдэй студент басаган Ольга Бережкова гэгшэд хубаалдаһан юм. Мүн эрэшүүлэй дунда иимэрхүү хубаалдалга боложо, Гүрэнэй архивай хүдэлмэрилэгшэ, мастерта кандидат Владимир Власов, Д. Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай институдай студент Владимир Иванов гэгшэд нэгэдэхи, хоёрдохи һууринуудые зэргэ абаһан байгаа.

Республикын чемпионуудые тодоруулхын тулада дээрэ дурсагдагша бэрхэ шатаршадай хабаадалгатай шэнэ мүрысөө үнгэргэхэ гэжэ Буряадай шатарай федераци шиидхэһэн байна. Тэрээндэ уулзаһан Игумнова Бережкова хоёр дүрбэн удаа нэадажа, Игумнова түрүүшынгээ хоёр уулзалгые илалтаар түгэсхөөд, гурбадахидаа тэнсэжэ, 2,5 очко абаһан байнад. Тиигэжэ найман жэл үнгэрһэн хойно Любовь Игумнова дахинаа Буряадай АССР-эй чемпионой хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Эрэшүүлэй дунда эмхидхэгдэһэн нэмэлтэ уулзалганууд орёо тэмсэлээр дүүрээ. Тиигэжэ Власов Иванов хоёрой түрүүшын уулзалга Власовай эдэбхитэй добтолгоор эхилбэшье, саашадаа энэнь тэнсэлгээр дүүрэхэ баатай болоо һэн. Гэбэшье хоёрдохи, гурбадахи уулзалганууд Власовай илалтаар дүүрэжэ, тэрэ мүрысөөнэй нэгэдэхи хахадай дүнгөөр абажа боломоор 3-һаа 2,5 очко абаһан байна.

Мастерта кандидат Иванов урмаа хухараагүй. Тиимэһээ үлэгшэ гурбан уулзалгануудаа мүн лэ хоёр шүүбэритэйгээр, нэгэ тэнсэлгээр дүүргэжэ шадаа.

Энэ һонирхолтой уулзалга дахинаа 3:3 тоотой тэнсэлгээр дүүрэжэ, эрэшүүлэй дундаһаа республикын чемпион дахинаа тодоруулагдабагүй. Тиимэһээ дурсагдагша хоёр шатаршад үшөө хоёр дахин уулзажа тэмсэхэ болоо. Хэрбээ тиихэдээ дахинаа тэнсэбэл, чемпион жээрэб таталгаар тодоруулагдаха байна.

Ал. ИГУМНОВ.

ЭНЭЭНИИЕ ДУУЛАА ҺЭН ГҮТ?

1935 оной туршада һара наран хоёр эгээл оло дахин хиртээ. Тэрэ үедэ, жэшээлхэдэ, һара хоёр, наран таба дахин хиртэһэн юм. Һара, наранай иимэ олон удаа хиртэлгэ 1982 ондо үзэгдэхэ байна. Тиихэдэ дэлхэйн улад зон һарын гурба дахин, наранай дүрбэ дахин хиртэлгые хараха юм.

* * *

Бэшэдэг машинка дээрэ хүдэлдэг хүнэй үдэрэй туршада сохиһон үзэгүүдые нэгэ мүрөөр һунаагаа һаа, 20 модо ута зайда хүрэхэ гэжэ тоо бүридхэгшэд тоолон гаргаһан байна.

(«Труд» газетэһээ абтаба).

ХИЛЫН ГААНАҺАА

Сенадай комисси һайшааба

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Ядерна зэбсэг тараан дэлгэрүүлхэгүй тухай договорые сенадай гадаадын хэрэгүүдэй талаар комисси сентябриин 17-до һайшаагаад, эсэслэн баталхын тулада тэрэниие сенадта эльгээгээ. Договорые эсэслэн баталхын тулада сенадай гэшүүдэй гурбанай хоёр хуби дуугаа үгэхэ ёһотой юм.

Комиссиин түрүүлэгшын уялгые дүүргэгшэ Дж. Спаркмэн хадаа энэ зарлалай конгрессэй хүдэлмэреэ дүүргэхын урда тээ сенат шиидхэбэри гаргаха гэжэ найдажа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлээ. США-гай правительство договорто июлиин эхеэр гар табиһан байна бшуу.

Израилиин самолёт буудуулжа унаба

КАИР. (ТАСС). ОАР-ай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командованиин толилһон коммюнике соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Сентябриин 16-да нютагай сагаар 3 часта Израилиин хоёр тагнуулай самолёт Порт-Саид город дээгүүр ниидэхэ һэдэлгэ хээ. Гэбэшье Египедэй зенитнэ артиллериин буудалгаар эдэ самолёдууд намнагдаһан байна. «Аль-Ахрам» гэжэ газетын сентябриин 17-до мэдээсэһэнэй ёһоор Израилиин хоёр самоледой нэгэниинь ОАР-ай зенитнэ артиллериин һомондо тудуулжа, Порт-Фуадаһаа 14 километртэ Израилиин эзэмдэһэн газар дээрэ унаа.

Израилиин сэрэгэйхидэй харата ябуулганууд

АММАН. (ТАСС). Израилиин болон Иорданиин сэрэгүүдэй хоорондо сентябриин 17-ной үглөөгүүр Иордан мүрэн дээгүүр артиллерийскэ буудалдаан дахяад болоо. Иорданиин сэрэгэй командованиин түлөөлэгшын мэдээсэһэнэй ёһоор хаан Хусейнэй хүүргэ шадар, мүн Иордан мүрэнэй нутын урда талын хубида байһан иордан сэрэгүүдые Израилиин сэрэгүүд артиллереэр буудаа. Түлөөлэгшын мэдээсэһэнэй ёһоор Иорданиин талаһаа хүн алуулаагүй. Буудалдаан час шахуу саг соо үргэлжэлөө.

Израилиин харата ааша үргэлжэлүүлэгдэһээр

АММАН. (ТАСС). Иорданиин ба Израилиин сэрэгүүдэй хоорондо сентябриин 15-най үдэшэ дахяад буудалдаан болоо. Иорданиин сэрэгэй түлөөлэгшын эндэ мэдүүлһэнэй ёһоор Иордан мүрэнэй нутадахи Карама шадар Иорданиин сэрэгүүдэй эзэлжэ байһан районииe томо буугаар буудажа, Израилиин сэрэгүүд энэ тулалдаа үүдхээ. Иорданиин сэрэгүүд урдаһаань буудажа харюусаа. Иорданиин талаһаа алуулһан хүн үгы.

Чехословакидахи байдал түшаа

Чехословакиин Национальна суглаанай сессиин һаяхан болоһон тухай совет хэблэлдэ мэдээсэгдээ һэн. Москвада болоһон совет-чехословак хэлсээнэй үедэ туйлагдаһан үгээ ойлголсолгодо үндэһэлэн ЧССР-тэхи байдалые гуримшуулгада ЧССР-эй правительствын дурадхалаар сессиин баталан абаһан документнүүд болон шиидхэбэринүүдые шууд сэхээр бэелүүлгэ шухала үүргэ лаб дүүргэхэ байна.

Совет-чехословак хэлсээнэй дүнгүүдые һайшааһан, оршон байдалые, ЧССР-тэ социализмые саашадань бэхижүүлхэ зорилготой хэмжээнүүдые зүбөөр сэгнэһэн статьянууд Чехословакиин хэблэлэй зарим органуудта толилогдоо.

Прагын радио болон телевиденеэр КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь А. Дубчек сентябриин 14-дэ үгэ хэлээ. «Парти ба орон доторхи хүдэлмэри саашадань хүгжөөхэ арга боломжо нээжэ үгэһэн» Москвадахи хэлсээе дүүргэлтэ болгохые тэрэ уряалаа. Эдэ хэлсээнүүдые шууд сэхээр дүүргэхэ гээшэ маанадта «политическэ нэрэ хүндын, манай коммунис ёһо заншалай асуудал болоно» гээд А. Дубчек тэмдэглэһэн байна.

Чехословакида социализмда харша хүсэнүүдэй ябуулга хэдэг байһые мэдэрхэдээ, А. Дубчек иигэжэ мэдүүлээ. «Эдэ хүсэнүүдэй үлэгдэлнүүдэй политическэ ябуулга хэлгэдэнь бүри шууд сэхээр һаад ушаруулха» шухала. Юрын нэгэдэл тухай бидэ хэлсэнэ бэшэбди, харин «социализмда үндэһэлдэг нэгэдэл тухай, манай обществын социалис хүгжэлтэдэ үндэһэлдэг нэгэдэл тухай, социализмда эсэргүүгээр ябуулга хэдэг гү, али тэрээндэ түбэг татахые һэдэлэг хүсэнүүдые гансаардуулан, коммунис партиие тойруулан социалис хүсэнүүдые нэгэдүүлхэ тухай» мүнөө хэлэжэ байнабди гээд А. Дубчек саашань хэлээ.

Иимэ мэдүүлгэ хэхэ хүсэд шалтагаанай бии байһые баримтанууд харуулжа үгэнэ, юуб гэхэдэ, социализмда харша этэгээдүүд зэбсэгээ хуряагаагүй. Тэдэнэр хүсэеэ шэнээр хубаарилан тэбина, мүнөөнэй оршон байдалда өөһэдыгөө тааралдуулхые эрмэлзэнэ, «бүгэдэ ниитын нэгэдэл» ба нягта жагсаал тухай уряае гүрэнэй аппарадта, ниитын организацинуудта, зохёохы союзуудта өөһэдынгөө һуурине алдахагүйн, илангаяа ниитын пропагандын органуудта өөһэдынгөө кадрнуудые үлээхын тулада хэрэглэхэ һэдэлгэ гаргана.

Баруунай үзэл бариталагшадай тактикын хоротой байһаниинь Чехословакиин коммунистнуудта бүри эли боложо үгөө. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр Москвада туйлагдаһан үгээ ойлголсолгые ёһо тэдыгээр зүбшөөдэг аад, харин энэ үгээ ойлголсолгые бэелүүлгые нюуса далдаар һаатуулха һэдэлгэ гаргадаг байна.

Эдэ харша, социализмда эсэргүү хүсэнүүд Москвадахи хэлсээн тухай хэблэлэй хуудаһануудта бэшэхэдээ, тэрэшэлэн радио болон телевиденеэр дамжуулхадаа, Москвагай хэлсээнүүдые шууд сэхээр дүүргэхые оролдодог бүхы хүнүүдые үнэндөө муушалха гэжэ оролдодог юм. Жэшээлхэдэ, «Смена» гэжэ газетэдэ «Ара нюрга руу хутагаар хадхалга» гэһэн статья Прохазка гэдэг толилһон байгаа. Тиихэдээ чехословак хүтэлбэрилэгшэдэй тайлбарилгануудай оройдоол нэгэ процентдэнь этигэжэ ... байна гээд тэрэ баталан бэшэнэ...

Һүүлшын һарануудай турша... социализмда харша ябуулга сэ... тухиралга хэлэг хүнүүдэй Чехос... киин хэблэлдэ үшөө үлөөд бай... сагта, тэдэнэй хуудаһануудта ... харата муухай зүйлнүүд толил... хоо болихо гэжэ хүлеэхын арга...

Ниитын информациин зарим ор... нуудай социализмда харша ябуул... болюулха зорилгоор Чехословак... Национальна суглаанай абаһан ... дорхой хэмжээнүүдһээ үламжа... империалис этэгээдүүд хоро ша... бусалжа ороһон байна. Чехосло... дахи оршон байдал гуримшуулха... рилгоор хэгдэһэн тодорхой алхам... хэн эдэ этэгээдүүдэй һанаашалга... дые буруу һүргэнэ бшуу.

Югославиин хэблэлэй бэшэ... зүйлнүүдтэ анхарал хандуулж... ТАНЮГ агентствые, зарим газ... нүүдые, тэрэшэлэн Белградай ра... Чехословакидахи байдалтай дашц... дуулан хардалга гүрдэлгэ хэхын ... лада буржуазна номнолой орган... хэрэглэдэг болоо. Хэтэрхэдээ, Юг... лавиин газетэнүүд Совет ороние... роор хошхорон хардаһан гүрд... зүйлнүүдые Албаниин болон Хит... хэблэлһээ абажа дам толилдог бо... Москвада туйлагдаһан үгээ ойл... солгые таһалдуулхыень Чехосло... дахи социализмда харша хүсэнүү... тухирха гэжэ Югославиин инфо... циин органууд али болохоор һэ... Югославиин пропагандын эдэ ор... нууд юу хэнэ гээшэб? Тэдэнэй ... ябуулганууд социализмые хамгаа... аша туһатай. социалис оронуу... аха дүүгэй һанал нэгэдэлгэтэй я... шье холбоогүй. (ТАСС)

Вьетнамда боложо байһан ушарнууд тухай

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамай арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй отрядууд американ эзэрхэг түримхэйшүүлэй сэрэгүүдтэ шангахан сохилтонуудые хэжэл байһаар. Тхузаумот провинцида сентябриин 12-то патриодууд дүрбэ дахин зоримгой ябуулгануудые хэжэ, дайсанай 500 солдат ба офицерые хүлһөөнь буулгаа, гурбан вертолёт буудажа унагаагаа, арбан бронетранспортер галдаа.

ХАНОЙ. (ТАСС). Тайнинь провинцида сентябриин 11-һээ 13 хүрэтэр гурбан үдэрэй турша соо болоһон байлдаануудай үедэ Урда Вьетнамай сүлөөрэлгын армиин сэрэгшэд дайсанай 1.700 солдадые усадхаа.

Энэ үе соо патриодууд 120 танк ба бронемашина, хэдэн арбаад томо буу болон миномёдуудые усадхаа, долоон самолёт болон вертолёт буудажа унагаагаа.

ПАРИЖ. (ТАСС). «Арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд, Урда Вьетнамай арад ехэ илалта туйлаа» гээд тусхай хөөрэлдөөндэ хабаададаг ДРВ-гэй делегациин гэшүүн Нгуень Тхань Ле француз ба хариин журналистнуудта зорюулагдаһан пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Августын 1-дэ ба 22-то, сентябриин 11-дэ хэгдэһэн гурбан добтолгын үедэ 1600 американ солдат хүлһөө буулгагдаа, 200 сэрэгэй машина болон томо буу усадхагдаа. Сентябриин 12-ой һүни добтолго хэхэдээ, Национальна сүлөөрэлгын фронтын сэрэгшэд хоёр часай турша соо 400 американ солдадые, 50 сэрэгэй машиные усадхаа.

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделенинүүд американо-сайгон сэрэгүүдые сентябриин 16-да хэдэн дахин добтолоо. Сайгон болон Кхесани шадар, Урда Вьетнамай хойто талын хэдэн провинцида байлдаанууд болоо.

Ассошиэйтед Пресс агентствын корреспондентын Сайгонһоо дамжуулһанай ёһоор Урда Вьетнамай ниислэлһээ баруун хойшоо 56 километртэ американ танкнуудай, бронемашинануудай болон ашаанай машинануудай колонные сүлөөрэлгын армиин сэрэгшэд сентябриин 16-да танктай тэмсэдэг ракетэнүүдээр буудажа һамна зада сохёо. Хори шахуу американ солдат алуулаа, шархатаа. Дайсанай олон сэрэгэй техникэ, һомо хэрэгсэл усадхагдаа.

Демилитаризованно зоноһоо урдуур байлдаан боложол байһаар. Кхесанидахи американ далайн сэрэгэй пехотын урдын бааза шадар сентябриин 16-да байлдаанай болоходо, Урда Вьетнамай патриодууд 17 американ сэрэгэй алба хэгшые хүлһөөнь буулгаа.

Прагада болоһон уулзалга

ПРАГА. (ТАСС). Чехословаки... ошоод байһан СССР-эй Министр... дэй Соведэй Түрүүлэгшын орл... М. А. Лесечкотэй ЧССР-эй пр... тельствын Түрүүлэгшэ О. Чер... сентябриин 17-до уулзаа гээд ... агентство мэдээсэнэ.

Мүн энэ үдэр М. А. Лесечко Ч... эй правительствын Түрүүлэгшын... логшо Ф. Гамоузтай мүн лэ уулз...

Израилиин харата ябуулгануудай хойшоохон

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). 1968 ... сентябриин 8-да Израилиин арм... зэрлиг муухайгаар буудахада ... зон алуулаа, материальна гор... хохидол ушаруулагдаа гээд ООН... зүгһөө Дутын Зүүн зүгтэ ажагл... хэдэг бүлэгые толгойлогшо гене... О. Буллиин ООН-ой генеральна с... ретарь У. Танда хүргэһэн нэмэ... мэдээсэл соо заагдана. 26 хүн а... лаа, 96 хүн шархатаа, тиихэдэ ... нэй оловхидынь энгэй хүнүүд бол... гээд мэдээсэл соо тэмдэглэгдэнэ... Гансахан лэ Суэцтэ 250 шахуу ... байшан, тэрэ тоодо гурбан һургуу... хоёр больница һандаргагдаа Исма... да ООН-ой ажаглалтын пунктын б... даг байшаншье горитойгоор һанд... гагдаа.

ОЛИМПИИН НААДАНАЙ УРДА ТЭЭ

Мехикын дохёо

ЛАС-ПАЛЬМАС. Олимпиин XIX наадан ай гал Мексикэ эльгээгдэжэ ябаха замдаа Канарска аралнуудта хүрэжэ ерэбэ. Олимпиин гал абаашажа ябаһан спортсменүүдэй тус городой үйлсөөр үнгэрхэдэнь, олон тоото ажалшад суглараһан байна. 1492 ондо Христофор Колумб Атлантиин далай гаталжа, Америкэ нээхынгээ урда, эндэл тогтоһон байгаа бшуу.

«Принцесса» гэжэ шлюпкээр эндэ асарагдаһан олимпиин гал Сан-Сальвадор арал хүргэгдэхэ юм. Корабль сентябриин 29-дэ тус аралда хүрэжэ ерэхээр хараалагдана. Олимпиин гал эндэһээ Мексикын «Дуранга» гэжэ Фрегадта ашагдажа, олимпиин наадан ай үнгэргэгдэхэ Веракрус портдо абаашагдаха юм.

МЕХИКО. Олимпиин наадан ай үнгэргэгдэхэ тосхоной зон час, сүүдхын үнгэрхэ бүри олон боложо байна. Мүнөө 550 спортсмен сугларaa. Һүүлшын бүлэгөөр ниишэ ерэһэн спортсменүүд гэхэдэ, США-гай хори гаран велосипедистнүүд болоно.

Эндэ национальна түг үргэлгын хэдэ, Турциин командын гэшүүдэй Мехико хото эгээн түрүүлэн ерэһэн баяр ёһолол болобо. Ушарынь хэлэдэ зорюулагдаһан байна.

Журналистнуудай дундаһаа олимпиин наадан ай үнгэргэгдэхэ тосхондо Сидэй спортын агентствын корреспондент Ульрих Кайзер гэгшэ эгээн түрүүлэн ерэһэн болоно.

МЕХИКО. Мексикын президент Густаво Диас Ордас гэгшэ орон соогуураа дүрбэн часай аяншалга хэхэ зуураа, олимпиин наадан ай үнгэргэгдэхэ ехэ барилгые хуулита ёһоор нээбэ. Мексикын правительствын шиидхэбэриин ёһоор, бүхы барилганууд ынь ниислэлэй сэрэгэй училищиин кадедүүдэй нэрээр нэрлэгдэхэ болоно. Тэдэнэр 1847 ондо Америкын эзэмдэгшэдтэй болоһон тулалдаанда ами наһаяа бараһан байгаа.

25 мянган хүниие багтааха спортын байшан Хуан Эскутиа гэгшын нэрээр нэрлэгдэхэ юм. Гимнастикын зал—Фернандо Монтес де Ока, велодром—Августина Мелгара, тамаралгын бассейн—Франциско Меркуэс, һэльбэлгын үнгэргэгдэхэ канал—Висенти Суарес, буудалгын газар Виргилио Урибе гэһэн нэрэнүүдтэй болохо юм ха.

Түрүүшын туршалганууд

Олимпиин наадан ай үнгэргэгдэхэ тосхондо сугларaад байһан 550 спортсменүүдэй дунда улаан майкатай спортсменүүд булта най анхаралые татана. Мүнөө Совет оронһоо ошоһон хүнгэн атледүүд һорилгын стадион ерэжэ, бэеэ һорижо, ехэ мүрысөөндэ бэлэдхэжэ эхилбэ.

«Урилдаанай харгы яһала һайн,—гэжэ СССР-эй рекордсмен Владислав Сапея ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлээ.—Энэ хадаа 100 метрэй зайда ехэ тулалдаанай болохые гэршэлнэ.

Талмайн нүгөөдэ буланда СССР-эй рекордсмен Геннадий Близнецов урга бaряад, үндэрые харайлгада бэеэ һорижо байба. Саада таладань—Валерий Скворцов. Доодо таладань—утые харайгшад баһал сүлөөгүйхэн. Эдэнэрэй дунда нэгэ бүлэгэй спортсменүүд тус стадионой һандали дээрэ һууржа байба. Эдэнэрнай хэд бэ гэхэдэ, марафоноор урилдагшад—Анатолий Сухарьков, Юрий Волков, Мухаммед Шакиров, ябагаар ябахадаа мастер гэлсүүлһэн Сергей Григорьев гэгшэд болоно. «Түрүүшын һүни олимпиин наадан ай тосхондо бидэнэр бүхөөр унтаабди. Юуб гэхэдэ, самоледоор удаан ниидэхэдээ эсэшоо хабди» гэжэ манай спортсменүүд хөөрэлдэнэ. Тиибэшье һаа, үглөөнэй 7 часта бодожо, һорилгодоо гараһан байнабди.

— Бэе һайн, һанаан сэдьхэлнай баяртай,—гэжэ диск шэдэгшэ Антонина Попова булта най зүгһөө харюусаа. Энэньшье ойлгосотой. Олимпиин наадан ай медальда хэн хүртэхөөр ерээ һэм, булта л эндэ сугларанхай бшуу.

«А» КЛАССАЙ ХОЁРДОХИ БҮЛЭГЭЙ ФУТБОЛИСТНУУДАЙ ДУНДА СССР-эй ТҮРҮҮ ҺУУРИ ЭЗЭЛХЫН ТҮЛӨӨ ЭХИЛҺЭН МҮРЫСӨӨНЭЙ ДҮН

Эзэлһэн һуури	Командануд	наадаа	шүүгээ	тэнсээ	шүүгдээ	бүмбэгэ	очконууд
1.	«Иртыш» Омск	29	15	9	5	30—14=+16	39
2.	СКА Хабаровск	29	14	9	6	26—16=+10	37
3.	«Кузбасс» Кемерово	29	15	4	10	31—25=+6	34
4.	«Строитель» Ашхабад	30	15	3	12	54—39=+15	33
5.	«Политотдел» Ташкентын обл.	30	12	9	9	38—26=+12	33
6.	«Нефтяник» Фергана	30	9	15	6	24—18=+6	33
7.	«Энергетик» Душанбе	30	10	10	10	48—38=+10	32
8.	«Томлес» Томск	29	11	9	9	34—27=+7	32
9.	«Зеравшан» Навои	30	11	9	10	31—31=0	31
10.	«Аэрофлот» Эрхүү	30	11	9	10	30—37=—7	31
11.	СКА Шэтэ	29	11	8	10	30—33=—3	30
12.	«Шахтер» Караганда	29	9	11	9	28—21=+7	29
13.	«Темп» Барнаул	29	9	11	9	22—19=+3	29
14.	«Луч» Владивосток	29	10	9	10	26—26=0	29
15.	«Восток» Усть-Каменогорск	29	11	6	12	26—36=—10	28
16.	«Рассвет» Красноярск	30	9	9	12	32—35=—3	27
17.	«Алга» Фергана	29	9	9	11	19—26=—7	27
18.	«Сэлэнгэ» Улаан-Үдэ	30	9	8	13	28—43=—15	26
19.	«Металлург» Чимкент	29	6	12	11	26—35=—9	24
20.	«Памир» Ленинабад	30	5	8	17	25—41=—16	18
21.	СКА Новосибирск	29	2	10	17	18—40=—22	16

Мүнөөдэр манай «Сэлэнгэ» команда Навои городой «Зеравшан» командатай наадахань. Наадан үдэшын 6 час 30 минутаһаа эхилхэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Ленинскэ ажалай вахтада жагсаашад» гэһэн рубрика доро материалнууд. Таряа хуряалга тухай информацинууд. ТАСС-ай мэдээсэл.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Хирпиисын гасалан, тэрэнэй нөөсэ» гэһэн А. Волынинай статья. Түрэл орон доторнай. «Үзэл сурталай тэмсэл мүнөө үедэ» гэһэн статья.

Гурбадахи хуудаһанда: хилын саанаһаа ерэһэн телеграммануд. АПН-эй шэнжэлэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: нютагай нютагай һонин. Спорт. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

18 часһаа киногой аяншалгад дуратанушуулай альманах. 18 час 20 минутаһаа «Время шагает с нами», «Кубок Европы—Киев 67» гэһэн киноочерк. 18 час 4... минутаһаа «Формула эмоций» гэһэн киноочерк. 19 часһаа «Хоймор ойрын һонин». 19 час 20 минутаһаа «Түхэриг ба гектар» гэһэн дамжуулга. 19 час 50 минутаһаа ... мерна хүгжэмэй концерт. 20 час 20 минутаһаа «Мир глазами советского человека» гэһэн дамжуулга. 20 час 45 минутаһаа концерт. 21 час 30 минутаһаа «Хүдөөгэй галханууд» гэһэн телевизионно журнал. 22 час 15 минутаһаа ТАСС-ай лентээр абтаһан мэдээсэлнүүд. 22 час 20 минутаһаа «Доктор Вера» гэһэн фильм.

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМАЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. УЛАН-УДЭ. ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—54-54, приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редактора—62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—66-76, отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-36, 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленности и строительства—61-35, советского строительства и быта—69-58, культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, информации—34-05, общественная приёмная—56-62, машинное бюро—57-63. фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ типография Управления по печати при Совете Министров БурАССР

Н-01921. Зак. № 932.